

Вечны юнак і яго мядзведзі

Фота Сяргея Ждановіча

Паверыць у тое, што ў наступны панядзелак Беларускаму дзяржаўнаму цырку стукне 60 — амаль немагчыма. Ён асацыюецца з тлумнай гурбою дзятвы, а зусім не з пенсіянерскім векам. Хаця колькі ўжо пакаленняў той дзятвы пабывала на яго імпрэзах — і вярнулася сюды з унукамі! Таму цырк на кананавана заставацца ў ролі вечнага юнака.

Алег КЛИМАЎ

Першы стацыянарны цырк адкрыўся ў Мінску на Саборнай плошчы (цяпер плошча Свабоды) яшчэ ў канцы XIX стагоддзя. Будынак неаднаразова "падарожнічаў" па горадзе, пакуль у Гарадскім садзе (сёння Цэнтральны дзіцячы парк імя Горкага) не быў узведзены цырк-шапіто. Падчас Вялікай Айчыннай вайны яго разбурыла фашысцкая авіяцыя. Будавць новы стацыянарны цырк пачалі ў 1954-м — ужо амаль на беразе ракі Свіслач, і 11 лютага 1959 года на яго арэне было дадзена першае прадстаўленне.

Працяг тэмы — на старонках 6 — 7.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ/

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Соцыум

ТРАНСПАРТ ПАД ДЗЯРЖЗАМОВУ

Бібліятэкар з Навагрудка Фаіна Малюжэнец напісала ў рэдакцыю "К", чаму нельга губляць ніводнага чытача, нават калі да яго яшчэ трэба даехаць кудысьці ў глыбінку.

Ст. 5

Art-блог

АД МАЛЕВІЧА ДА САЛЯНЫХ ШАХТАЎ

"К" паглядзела знятыя за апошні год дакументальныя стужкі на студыі "Летапіс", наведала фестываль мабільнага кіно і дзеліцца ўражаннямі.

Ст. 8 — 9

Нашчадкі сарматаў

ЗЛАЧЫНСТВА І ПАКАРАННЕ ЛІТВІНА

"К" пачынае чарговую серыю гістарычных публікацый Зміцера Юркевіча. Герой новага цыкла — падскарбій Трыбунала ВКЛ Міхал Валадковіч.

Ст. 15

9 771994 478007 19068

Звыш 430 экспанентаў, 35 краінаў, каля 400 самых розных акцый і мерапрыемстваў. Усё гэта — пра XXVI Мінскую міжнародную кніжную выставу-кірмаш, што адкрылася ў павільёне “БелЭкспа” на праспекце Пераможцаў у сераду, 6 лютага, а завершыцца толькі заўтра.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ /
Фота аўтара
і Ганны ШАРКО

У цэнтры выставачнага комплексу — экспазіцыя, прысвечаная гісторыі беларускага кнігадрукавання.

САКРЭТЫ МАЙСТРОЎ

ЗНАЙДЗІ СВАЁ

Урачыстая цырымонія адкрыцця форуму распачалася з таго, што намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта краіны Уладзімір Жаўняк агучыў прывітанне Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі ўдзельнікам выставы.

“На працягу многіх гадоў гэты форум з’яўляецца значнай культурнай падзеяй у жыцці Беларусі, збіраючы вядомыя публіцыстаў, пісьменнікаў і выдаўцоў з усяго свету, умацоўваючы прафесійныя і дзелавыя сувязі паміж імі, — адзначыў Кіраўнік дзяржавы. — Кнігавыданне па-ранейшаму застаецца візітнай карткай нашай краіны, звязвае яе багатае гістарычнае мінулае і імкненне сучаснікаў да захавання і ўзбагачэння культурнай спадчыны папярэдніх пакаленняў”.

Прэзідэнт у сваім прывітанні слова выказаў перакананне, што гэта мерапрыемства будзе садзейнічаць папулярнасці кнігі як асновы адукацыі і духоўнага развіцця, пошуку новых ідэй і ўзаемавыгадных кантактаў у гуманітарнай сферы.

Асабіста, разам з іншымі прадстаўнічымі асобамі, павітаў удзельнікаў форуму міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Аляксей Карлюкевіч.

— Мы ўдзячна ўсім, хто сёння стаяць да кнігі, як гаварыў Максім Горкі, як да жывога факта, — сказаў Аляксей Карлюкевіч. — А наведвальнікам выставы я жадаю знайсці сваю кнігу.

Пажаданне міністра было пачутае адразу: я што-раз бачыў, як нехта з наведвальнікаў набываў упадабанае кнігі або проста гартаў старонкі новых выданняў, узіраючыся ў ілюстрацыі ды тэксты. Найбольш цікаўныя заўятары “акупавалі” цэнтральны стэнд, на якім быў выстаўлены стылізаваны друкарскі станок XVI стагоддзя і калекцыя з фондаў Уладзіміра Ліхадзедава — паштоўкі і фатаграфіі канца XIX — пачатку XX стагоддзя, кнігі і іншыя рарытэтыныя экспанаты, прысвечаныя Году малой радзімы.

Тут жа можна было ўбачыць арыгінал — так, так, не макет, а арыгінал! — “Малой падарожнай кніжыцы” Францыска Скарыны 1522 года выдання. А яшчэ многія госці выставы са здзіўленнем разглядалі рарытэтыныя экспанаты адукацыі, прадстаўленыя ў экспазіцыі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, што мела назву “Беларускі буквар: чатыры стагоддзі гісторыі”. На стэндзе Беларускай Энцыклапедыі імя Петруся Броўкі я разгаварыўся з Аленай Гурацкай, народным майстрам, якая праводзіла для наведвальнікаў майстар-клас і навучала ўсіх ахвотных сакрэтам пляцення вырабаў з лозы. Акрамя таго, тут жа можна было пагартаць і набыць новую кнігу Алены Васільевы пад назвай “Лозоплетенне”.

Да слова, у выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі” заснавана цэлая серыя кніг “Энцыклапедыя народнага майстра”. Акрамя “Лозоплетення”, у ёй выйшлі кнігі

Кніга як жывы факт

Спартсмены Аляксандр Багдановіч, Меліціна Станюта і Дзмітрый Асанаў прэзентуюць кнігі, выпушчаныя спецыяльна да Еўрапейскіх гульніў-2019.

рыхтавання спецыялістам у галіне лакальнай этналогіі Алесем Зайкам.

Цікаваць да літаратуры на роднай мове сапраўды не змяншаецца. “Мастацкая літаратура”, “Беларускі кнігазбор”, Выдавецкі дом “Звязда”, “Галіяфы” ды шэраг іншых выдавецтваў — як дзяржаўнай, так і прыватнай формы ўласнасці, — прадставілі на сваіх стэндах цэлы россып беларускамоўных кніжных навінак, здатных зацікавіць любога чыгача.

Напрыклад, на стэндзе “Мастацкай літаратуры” у дзень адкрыцця выставы можна было паўдзельнічаць у прэзентацыі кніг серыі “100 вершаў”, выдадзеных да Года малой радзі-

Народны майстар Алена Гурацкая.

“Фантазія из кожи”, “Саломалляценне”, “Пасланні ад прадкаў: пра што расказвае беларускі арнамент”.

Акрамя таго, тут жа, на стэндзе выдавецтва, можна было пагартаць яшчэ цэлы шэраг новых кніг культурназначнай тэматыкі. Напрыклад, мяне вельмі зацікавіў альбом работ Вітольда Вялічынскага-Бірулі “Я ходил по родной белоруской земле. Я был счастлив...”, а таксама ілюстраванае энцыклапедычнае выданне “Музеі Беларусі”. Дзіва што: у згаданай кнізе расказваецца амаль пра 200 беларускіх музеяў і іх філіялаў, прыводзяцца звесткі пра гісторыю стварэння тых або іншых устаноў, яе фонды і асноўныя экспазіцыі, падаецца кантактная

інфармацыя. Выданне кнігі было прымеркаванае да Года малой радзімы.

Тут варта дадаць, што сёлетня кніжная выстава пераагнула межы булынка на праспекце Пераможцаў, і “выйшла” ў народ. Так, у рамках кніжнага форуму, у Нацыянальным мастацкім музеі адбылася прэзентацыя новых кніг выдавецтва “Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі”, у Палацы мастацтваў адкрылася выстава кніжнай графікі беларускіх мастакоў, у кнігарні “КнігаПоліс” адбылася творчая сустрэча з удзелам аднаго са складальнікаў “Дзіцячага атласа Беларусі”, выдадзенага выдавецтвам “Мастацкая літаратура”, Дзмітрыем Пятровічам. Таксама прайшлі

Рыцар выдавецтва “Беларусь” рэкламуе гістарычную кніжную серыю.

шэраг мерапрыемстваў і ў іншых месцах беларускай сталіцы.

ЦІКАВАСЬ НЕ ЗМЯНШАЕЦЦА

А на стэндзе “Тэхналогіі” я разгаварыўся з кіраўніком выдавецтва Змішэрам Санько, запытаўшы ў яго, наколькі паспяхова ідзе сёння праца ў галіне выдання літаратуры культурназначнай тэматыкі.

— На мой погляд, вялікая падзея ў культурным жыцці усёй краіны — нядаўні выхад кнігі “Айчына. Маляўнічая гісторыя. Ад Рагнеды да Касцюшкі” Уладзіміра Арлова і Паўла Татарнікава, — сказаў Зміцер Санько. — Першыя 3 тысячы пасобнікаў разыходзіліся за тры тыдні, а з агульнага накладу ў 6 тысяч экзэмпляраў на сённяшні дзень засталася толькі пару соцень.

Шырокі розгалас, па словах выдаўца, атрымала і кніга Уладзіміра Лякіна “Лішчыні ў гвардыі Напалеона” — за год наклад разыходзіўся цалкам, а таксама навары Язэпа Лёсіка “Літва-Беларусь: гістарычныя выведы”. Вельмі цікавымі для чытачоў сталіся кнігі “Прыказкі і прымаўкі з Кошаўшчыны” і “Мікратапаніміка Івацвіччыны”, пад-

мы: “Зямля башкоў, зямля святая. Зборнік вершаў пра малую Радзіму...”, Яўгеніі Янішчыц “Каханні сад і ластаўка вясны”, Генадзя Бураўкіна “Нішчэ лёсу”, Пімена Панчанкі “Сэрца маё”, Міхася Стральцова “Я зноўку тут”. Асабліва цікаваць наведвальнікаў, на мой погляд, выклікала кніга Яўгеніі Янішчыц, святкаванне 70-годдзя з дня нараджэння якой адбылося летас не толькі ў Мінску, але і ў Пінскім раёне, на радзіме паэтыкі.

А крыху пазней тут жа, на стэндзе “Мастацкай літаратуры”, адбылася прэзентацыя кнігі кітайскай паэзіі — зборніка вершаў Уладзіміра Арлова і Паўла Татарнікава, — сказаў Зміцер Санько. — Першыя 3 тысячы пасобнікаў разыходзіліся за тры тыдні, а з агульнага накладу ў 6 тысяч экзэмпляраў на сённяшні дзень засталася толькі пару соцень.

Асабліва шмат было на выставе дзіцячых кніг, чые яркія вокладкі першымі кідаліся ў вочы практычна на ўсіх стэндах. Скажам, на стэндзе Пасольства Швецыі я набыў чарговую кніжку пра Пэтэна і яго няўрэслівлага сябра — кота Фіндуса, перакладзеную на беларускую мову. А пазней я павыаў на прэзентацыі выдання “Эла і Сяры — 2” Цімы Парвель, якую пераклала з фінскай на беларускую перакладчыца Алена Казлова.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТДЫННЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЬН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОДАКАВА; **адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Навеска БУНЦІВІЧ, Яўген РАГІН; **аглядальнік рэдакцыі**: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Антон РУДАК; Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльная карэспандант**: Пётр ВАСІЛЕВІЧ, Алег КЛІМАУ; **карэспандант** — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандант** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОБАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЭНЬКА.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, 4-ы паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рэдакцыйны адрас: тэл. (017) 286 07 97, факс (017) 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Друк — СЛЭВОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Праблемная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Часопісныя выд. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, понаўсю імя і імя па бацьку, папярэдняе звесткі (нумар папярэдня, дату выдання, кім і калі выдадзены папярэдні асобны нумар), асноўнае месца працы, адрасы і тэлефоны. Аўтарскія рукапісы не рэдакцыйна і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.
© “Культура”, 2019. Наклад 3 625. Індэкс 63875, 638752.
Рознічны кошт — па дадзеным адрасу. Папярэдня ў дарэк 08.02.2019 у 19.30. Замова 424.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”.
ЛП № 023301/06 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Увага! Аб’ява!*

Белорусская государственная филармония

объявляет конкурс на замещение вакантной должности художественного руководителя Белорусского государственного ансамбля народной музыки “Святая”.

Квалификационные требования: высшее профессиональное образование по направлению образования “Искусство музыкальное”, “Искусство сценическое и экранное” и стаж творческой работы не менее 5 лет.

В течение месяца со дня опубликования объявления кандидатуры будут рассмотрены конкурсной комиссией.

Для разяснення возникших вопросов обращаться к художественному руководителю Белгосфилармонии Гильдюку Ю.Н. по телефону +375 17 331 55 56, начальнику отдела кадров Карачун Ж.Г. +375 17 284 43 17.

Калі сыходзіў з адміністрацыйнага будынка на праспекце Пераможцаў, сустрэў адразу некалькіх сваімі знаёмых: усе яны спыталіся, каб як мага хутчэй патрапіць на выставу. Так што, нягледзячы на інтэрнэт, гаджэты і іншыя найноўшыя тэхналогіі, цікаваць да папяровай кнігі, — прынамсі, у мінчан і гасцей беларускай сталіцы, — не знікае, а, на мой погляд, толькі павялічваецца: павільён кірмашу ў дзень адкрыцця літаральна віраваў ад тысяч наведвальнікаў самага рознага веку — ад малада да старалага.

Дарэчы, як было заяўлена падчас адкрыцця выставы, Мінскі кніжны форум штогод усталявае рэкорды наведвальнасці. Скажам, летась на кірмаш прыйшло каля 60 тысяч чалавек. Цікава, колькі аматараў выдавецкіх навінак завітае сюды сёлета?

Калі газета здавалася ў друк, у сталічным Палацы мастацтваў журы рыхтавалася абвясціць вынікі нацыянальнага конкурсу "Мастацтва кнігі". Пра іх мы паведамім у наступным нумары.

У танальнасці гуманізму

8 лютага ў канферэнц-зале сталічнага Храма Усіх Святых адбыўся круглы стол на тэму "Роля кнігі ў фарміраванні культуралагічнага, духоўна-маральнага грамадства". Мерапрыемства прайшло ў рамках 26-й Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота аўтара

Сярод удзельнікаў круглага стала — намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі, стараяцель Усіхсвяцкага прыходу протаіерэй Фёдар Поўны, Мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі Павел, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі, епіскап Юрый Касабуцкі, архімандрыт Сергій, дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі, дэпутат Палаты Прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Ігар Марзалюк, старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргнец, пісьменнік Вячаслаў Бандарэнка і іншыя.

Напачатку Ігар Бузоўскі падзякаваў іерархам Беларускай Праваслаўнай Царквы за магчымасць арганізаваць кніжную экспазіцыю і правесці круглы стол на тэрыторыі храма, які з'яўляецца агульнанацыянальнай святыняй. Далей слова бралі святары, навукоўцы, выдаўцы, пісьменнікі. Танальнасць і скіраванасць размовы ў значнай ступені вызначыла прамова протаіерэя Фёдара Поўнага, які засяродзіў увагу прысутных на ролі кнігі як носьбіта духоўнасці і выказаў занепакоенасць тым, што кніжны сегмент інфармацыйнай прасторы імкліва звужаецца. На думку святара, праблема не ў тым, што кніга пераходзіць у іншы, прыкладам, электронны фармат, а ў тым, што яна можа знікнуць як з'ява. Бо адна справа, калі адаптаваную да Сеціва інфармацыю счытвае чалавек, які мае досвед работы з кнігай, іншая — калі выява на экране камп'ютара цалкам замяняе кнігу. Таксама святар закрануў тэму культуры памяці як стрэжнявога чынніка нацыянальнага менталітэту.

Падчас сустрэчы прайшла прэзентацыя кніжных навінак, што адпавядаюць сваім зместам тэме размовы.

Страты

Надзвычай музычны перакладчык

У сераду, 6 лютага, беларуская грамадскасць развіталася з выдатным перакладчыкам Васілём Сёмухам. Дзякуючы гэтаму неверагоднаму чалавеку і высокакласнаму прафесіяналу, многія скарбы сусветнай літаратуры можна прачытаць па-беларуску. Васіль Сяргеевіч перакладаў з нямецкай, польскай, латышскай і многіх іншых моваў, яго словамі гаварылі з драматычных і музычных падмосткаў. Няма сумневу, ён увайшоў бы ў гісторыю нават у адной сваёй іпастасі — як бацька беларускага "Фаўста". А быў жа яшчэ і пераклад Бібліі, і многае-многае іншае! Была ў яго жыцці і такая малавядомая для многіх старонка, я пераклад лібрэта да оперы, над якой спадар Сёмуха працаваў разам з кіраўніком "Беларускай капэлы" Віктарам Скарабагатавым. Аглядальнік "К" папрасіла заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь ўспомніць тыя моманты.

— Васіль Сёмуха зрабіў неверагодна многа для нацыянальнага музычнага мастацтва! Нашча знаёмства пачалося з сумеснай працы над операй "Фаўст". Я не памятаю, хто мне даў яго тэлефон, аднак пасля майго званка ён адразу прыхаў у тэатр і мы пачалі шчыраваць над лібрэтам. Справа была няпростая, бо неабходна было выверыць рытмаарганізацыю не толькі тэксту Гётэ, але і музычнага твора князя Антонія Хенрыха Радзівіла. А там нюансаў было вельмі шмат — напрыклад, пасярод слова ўзнікала паўза. Цягам года мы працавалі практычна штодзённа. З Васілём Сяргеевічам было лёгка супрацоўнічаць, бо ён чалавек надзвычай музычны. Нават на здзіўленне, бо не з'яўляўся прафесійным музыкантам. Я меў прафесійныя зносіны са многімі літаратарамі і добра ведаю, што такім музычным чутцём мала хто валодае.

Васіль Сяргеевіч не толькі займаўся непасрэдна перакладам, але і глыбока даследаваў твор. Цяжка нават уявіць, колькі ён перакапаў літаратуры, дагэту "Фаўста"! Напрыклад, разнастайныя ўступныя артыкулы да твора, а таксама да клавіра і партытуры Радзівіла, якая пачыла свет у 1835 годзе. Мы з ім глыбока занурзіліся ў каментарыі, каб зразумець, што і калі было напісана Гётэ непасрэдна да трагедыі, калі была створана музыка. У выніку, прыйшлі да высновы, што Гётэ пагадзіўся з тым кірункам, які пранаваў яму Радзівіл, вывешыўшы ў галоўныя героі не Фаўста, а Грэтхен, і сам напісаў да оперы князя лібрэта і нават дапісаў некаторыя фрагменты, якіх няма ў знакамітым творы.

Гётэ ўжо меў досвед працы ў тэатры, і таму цудоўна разумеў розніцу паміж драматычным творам і лібрэтам, бо ў оперы драматургам

Васіль Сёмуха і Віктар Скарабагатаў.

з'яўляецца не паэт, а менавіта кампазітар. Безумоўна, без Васіля Сяргеевіча мы б не змаглі выдаць клавір оперы — па сутнасці, другое перавыданне "Фаўста" Радзівіла.

У той жа "фаўстаўскі" час з'явілася ідэя перакласці на беларускую мову самыя галоўныя вакальныя цыклы нямецкіх кампазітараў. Так, рускамоўныя варыянты ўжо існуюць, але калі іх выконваць у тым тэмпе, у якім напісана музыка, то абавязкова губляецца ці літара, ці нота. Як тлумачыў нам Васіль Сяргеевіч, тыя пераклады стваралі ў XIX стагоддзі, калі ў Расіі яшчэ не было досведу перакладаў на музыку і не выклікаюць у выканаўцаў аніякіх праблем.

Васіль Сёмуха настолькі прызвычаўся працаваць з музыкантамі, што не трэба было яму доўга тлумачыць, чаму і навошта. Мы бачылі прафесіяналізм найвышэйшага ўзроўню, творчую занепакоенасць, прагу ўвесць час штошый рабіць. У ліку яго перакладаў для нас — творы Генрыха Шутца і Іаана Себасцяна Баха, лібрэта да оперы Станіслава Манюшкі "Латарэя", ацалелыя фрагменты з оперы

"Чужое багацце нікому не служыць" Яна Голанда. Менавіта Васіль Сяргеевіч падказаў нам звярнуцца да драматурга Сяргея Кавалёва, каб па захаванай сюжэтай канве той стварыў паўнавартасную п'есу.

Існавала шмат перакладаў тэкстаў Міхала Клеафа Агінскага, але яны былі нейкія няўклонныя, не вельмі паэтычныя. Васіль Сёмуха сур'ёзна занурзіўся ў французскую мову і зрабіў да юбілею кампазітара цудоўныя пераклады яго вершаў для выканання вакалістамі. У пеканбургскай Публічнай бібліятэцы імя Салтыкова-Шчадрына мы напіралі на 12 рамансаў і лібрэта да оперы "Маргрэ" ураджэнца Ліды Канстанціна Горскага. Опера зроблена па матывах аднайменнай паэмы Сыракомлі. Васіль Сяргеевіч пераклаў увесь гэты скарб. Цяпер мы прыводзім клавір у адпаведнасць з сучаснай нотаграфіяй, рыхтуем яго да выдання і спадзяёмся, што калісьці ўсё гэта ўвасобіцца ў спектакль. Балазе, сюжэт той оперы — папраўдзе галюўскі! Шкада толькі, што шановны спадар Васіль яе не пачытаў...

Настася ПАНКРАТАВА
Фота з асабістага архіва
Віктара Скарабагатава

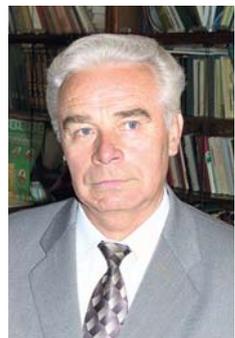
У памяць пра даследчыка мінуўшчыны

5 лютага перастала біцца сэрца знакамітага беларускага гісторыка Міхаіла Паўлавіча Касцюка. Пражыўшы 78 гадоў, ураджэнец вёскі Масцішча Наваградскага раёна пакінуў па сабе годную памяць. Акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Рэспублікі Беларусь, доктар гістарычных навук, прафесар, аўтар 246 публікацый ягоных заслуг і рэгалій не пералічыць.

Міхаіл Касцюк быў да тых чынаў арганізацыі навуковых даследаванняў у розных якаснях. У 1988 — 1999 гадах ён займаў пасаду ды-

рэктара Інстытута гісторыі НАН Беларусі. За гэты адрэзак часу былі актыўна палучаныя механізмы народнай дыпламатыі, наладжаны кантакты з падобнымі навуковымі ўстановамі іншых краін.

Але самая галоўная заслуга дырэктара заключалася ў тым, што інстытут удала перабудаваўся ў адпаведнасці з новымі рэаліямі. Палепшылася ў колькасных і якасных адносінах друкаваная прадукцыя, у якой усё часцей сталі прасочвацца зняцце праблемных комплексаў і канцэптуальныя прарывы. Пры падрыхтоўцы фундаментальных прац дырэктар інстытута часта выступаў і як адзін з галоўных аўтараў, і як рэдактар. У якасці прыкла-

ду можна назваць "Нарысы гісторыі Беларусі".

У наступны перыяд, калі навуковец узначальваў адзін з аддзелаў інстытута, былі падрыхтаваны такія фундаментальныя працы, як сацыяльная "Гісторыя Беларусі", "Беларусы ў Сібіры", "Гісторыя Мінска", "Бела-

рус у сацыяльна-эканамічных і правадска-палітычных працэсах 1946 — 2006 гг." ды многія іншыя.

Міхаіл Касцюк пастаянна прапагандаваў гістарычныя веды ў электронных і друкаваных СМІ. Ён пастаянна ўдзельнічаў у стварэнні дакументальных тэлефільмаў па гісторыі Беларусі, якія выходзілі на цэнтральных каналах.

Сёння можна адзначна сцвярджаць, што выбітны навукоўца здоліў сфарміраваць уласную школу. У яе ўваходзіць 2 доктары і 19 кандыдатаў гістарычных навук, а таксама аспіранты. Хочацца верыць, яны працягнуць шлях выбітнага вучонага, уладальніка медаля Францыска Скарыны.

А мы, калегі, будзем заўсёды захоўваць пра яго светлую памяць.

Міхаіл СТРАЛЕЦ,
доктар гістарычных навук,
прафесар

Калі-нікалі даводзіцца чуць, што культурніцкія сілы сканцэнтраваныя ў сталіцы, а за Мінскай калыцавой дасведчаных кадраў і крэатыўных асоб бракуе. Знаёмства з бабруйскім мастаком-керамістам Валерыем Калтыгіным гэтую тэзу абвяргае. Яму ўжо за 70, але, нягледзячы на ўзрост, ён літаральна іскрыцца імпульсам. Нязменны кіраўнік вядомага на ўсю краіну пленэру керамістаў “Арт-Жыжаль”, лідар мясцовай мастакоўскай грамады, ініцыятар розных праектаў — урэшце проста мясцовае брэнд! Тым не меней, унікальны ў маштабах краіны міжнародны пленэр, названы ў гонар язычніцкага бога агню, летась не адбыўся. Надта засмучацца не выпадае: ён перайшоў у фармат біенале і таму сёлета ўжо пройдзе. І гэты змены, пэўна, не адзіныя. Праблемы вялікай арт-імпрэзы ў не надта вялікім горадзе, несумненна, вартыя ўвагі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота аўтара

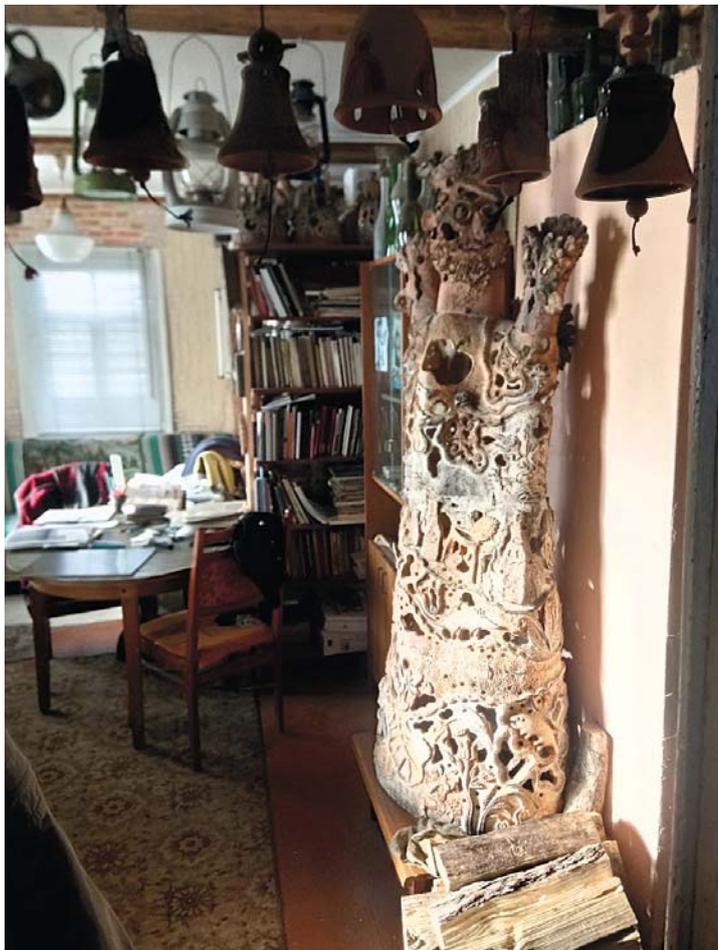

НАПІСАНАЕ ЗАСТАЕЦЦА

Свой 70-гадовы юбілей мастак вырашыў адзначыць напісаннем кнігі пра ўласную прафесію, якая ў яго мае дзве іпастасі: ён адначасова і творца, і настаўнік. Спадар Валеры — выдатны майстар мастацкай керамікі, які шмат і плённа працуе з моладзю і дзецьмі. Кніга мае нумараваны навуковы тэрмін назву “3 досведу настаўніка керамікі” і разлічаная найперш на маладзёўскія калегі. Па словах аўтара, патрэба напісаць гэты дапаможнік прыйшла праз усведамленне, што за неадкладнымі справамі і штодзённым тлумам ён можа проста не паспець занатаваць у даступнай для іншых форме свой настаўніцкі досвед. Між тым, мастаку хацелася б, каб ягоная справа працягвалася і тады, калі ён сам будзе вымушаны адсыці ад выкладчыцкай працы. Кніга спадара Валерыя можа дапамагчы маладым выкладчыкам керамікі зрабіць першыя крокі не навозмашак, а па пракладзенай дарозе. Сам аўтар характарызуе сваю кнігу так:

— У адным з апошніх нумароў “Культуры” ёсць інтэрв’ю з акварэлістам Вячаславам Паўлаўцом. Там ён, у прыватнасці, гаворыць, што нават калі б ягоны альбом-манаграфія не быў выданы, ён бы ўсё адно атрымаў задавальненне ад працы над ім. Магу сказаць тое самае. Я выказаўся, абагульніў свой досвед. І насамрэч лічу, што “напісанае застаецца”. Мая праграма, так бы мовіць, пайшла ў народ. Ужо чуў ад прафесіяналаў, што кнігу варты дапрацаваць, дапоўніць і выдаць нанова. Я, канешне, не супраць, але... Гэты наклад я рабіў сваім коштам, а на другі хай бы раскірэліся зацікаўленыя арганізацыі і асобы. Ды і часу ў мяне цяпер няма вяртацца да гэтай кнігі, бо я ўжо заняты іншай — пра гісторыю пленэру “Арт-Жыжаль”.

Пераараджэнне духа агню

ЗА СЯБЕ І ЗА ТАГО ХЛОПЦА

Міжволі ўзімае пытанне: а якая ў гэтым патрэба? Гісторыя пленэру (ці сімпозіуму, каму як падабаецца) досыць падрабязна занатавана ў афіцыйных паперах, буклетах, журналістскіх публікацыях, нататках мастацтвазнаўцаў. Але спадар Валеры ўважлівае: шмат чаго ўсё адно застаецца “за калерам”. І часам гэта вельмі

важныя рэчы, без якіх немагчыма зразумець, чаму “Арт-Жыжаль” з’явіўся і чаму пражыў так доўга.

— Колькі аналагічных творчых фестываляў у Беларусі спрабавалі наладзіць — ды не надта атрымлівалася! — кажа ён. — Правадзіць адзін — другі — і ўсё. Дарэчы, і ў Расіі падобная сітуацыя, хоць і грошай там болей.

Валеры Калтыгін даўно стаў заўсёдна-

гэты фест, — кажа кераміст. — Але жыццязольных культурніцкіх імпрэз фармату “Арт-Жыжаль” і ў суседзяў няма.

Як на маю думку, сакрэт поспеху сфармуляваць не так і складана. Рэч у тым, што нават пры наўнасці адпаведных рэсурсаў усё залежыць ад крэатыўнай асобы, ад рызыканта, які гатовы браць на сябе адказнасць і спрактыкавана дзейнічаць у “няштатных сітуацыях”, што ў такой справе ўзнікаюць непазбежна. А гэты асобаў бракуе паўсюль.

— Кераміка ж — найцяжэйшы від мастацтва, —

за мяжою пленэру ведаюць, але Бабруйску з гэтага якая карысць? — распаўвадае спадар Калтыгін. — Давайце аб’екты ў горадзе аздабляць. І мне ў дадатак да ўсіх арганізацыйных клопатаў трэба яшчэ зрабіць канцэпцыю той аздаблення. Зразумела, бясплатна. Я да заданне кожнаму мастаку, і той робіць сваю працу ў акрэсленых параметрах і канструктыўных рамках. А мне ўсё гэта пракантраляваць. Часам пераарыяць прымушаў. Добра, сваім беларусам я яшчэ неяк магу загадаць, каб рабілі, што трэба. А калі нейкія замежнікі? Але прымушаў, калі трэба, дык і пераарыялі. Бегалі за мною: “Валеры Аркадзевіч, паглядзіце, я правільна зрабіў?” Гэта што, мая праца? Шэць гадоў так было, а потым я адмовіўся.

Тое, што пленэр мае статус міжнароднага, безумоўна, надае яму вагі. Але і стварае пэўныя праблемы: хача б нават праз розную ментальнасць удзельнікаў.

— Увiце, прыязджаюць керамісты з далёкага замежжа, якія ў сябе на радзіме мэтрамі лічацца, а я прымушаю іх у печку лезці! — кажа мастак. — А ім тая печка — да лямпацкі, раней яны да яе і блізка не падыходзілі. Бо дома прывычаліся да таго, што яны вылепілі, а нехта хай робіць абпал. Так што нашы ды з блізкага замежжа керамісты былі змушаны “араць” за сябе і за таго хлопца.

Відаць, сітуацыя была б іншая, калі б на “Арт-Жыжаль” ўдзельнікі мелі больш дасканалую тэхнічную базу. Тады можна было б засяродзіцца на творчасці, а вытворчыя пытанні сталі б другаснымі.

— Мы прывычаліся ўвесь час рабіць нешта з нічога, — кажа суразмоўца. — Нашым жа замежным гасцям гэта бывае не зусім зразумела. Больш-менш маем у гэтым сэнсе паразуменне хіба з мастакамі з суседніх краін.

ПРЫВАБІЦЬ МАЙСТАР-КЛАСАМ

Была ў арганізатараў пленэру ідэя прыцягнуць да “Арт-Жыжаль” увагу мастацкіх ВНУ Беларусі, а найперш — сталічных. За гэтым тоілася спадзяванне, што сталіца ў перспектыве возьме пленэр пад сваё крыло, і такім чынам шмат матэрыяльных і фінансавых праблем будзе вырашана. Прычым усё разумелі, што запрашэнне пачаткоўцаў паніжае якасць, разбаўляе ўзровень пленэру. Кожным разам на “Арт-Жыжаль” сталі прыязджаць чатыры — пяць студэнтаў — у тым ліку замежных. Не-

кам падобных мерапрыемстваў у Расіі. Зусім нядаўна ездзіў у Новасібірск на 14-ты Міжнародны сібірскі фестываль керамікі, дзе быў старшынёю журы. Маштаб мерапрыемства яго ўразіў. Арганізацыя такога фестывалю патрабуе значна большых высілкаў і сродкаў, чым “Арт-Жыжаль”.

— Складаецца ўражанне, што фактычна ўвесь немалы горад працуе на

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Пра мінулае і сучаснае Белдзяржцырка мы гутарым з яго дырэктарам Уладзімірам ШАБАНОМ. І гутарка наша выйшла не толькі “юбілейная”...

— Уладзімір Анатольевіч, а ці захоўваюць вашы аналі нейкія падрабязнасці таго дня — 11 лютага 1959-га?

— Дакладна вядома тое, што першую праграму Белдзяржцырка дапамагаў ставіць расійскі акарабат-асілак Яўген Мілаеў, які па 1960 год з’яўляўся і мастацкім кіраўніком беларускага калектыву. У гісторыю Яўген Цімафеевіч увайшоў яшчэ і тым, што быў мужам Галіны Брэжневай — дачкі будучага Генеральнага сакратара ЦК КПСС. З тых часоў цырк толькі аднойчы закрываўся — на капітальны рамонт і рэканструкцыю з 2008-га па 2010-ты гады. У нашым музеі ёсць фатаграфія, якая можа быць аднесена да дня адкрыцця, але гэта не дакладна. На жаль, больш нічога не захавалася. Ды і нікога з артыстаў, што прымалі ўдзел у тым прадстаўленні, хутчэй за ўсё, ужо не засталася ў жывых.

— Дзіўна: мінскі цырк народам любім, на яго прадстаўленні з’язджаюцца з усіх куткоў краіны, а папрасі ў мінака назваць айчынную цыркавога артыста — добра калі адзін з дзесяці чалавек назаве. У краінах СНД стаіць помнік савецкім цыркавым — напрыклад, клоўнам Леаніду Енгібараву, Юрыю Нікуліну, Міхаілу Шуйдзіну. Ёсць такія і ў Беларусі, у Гомелі, але не беларускаму артысту, а Карадашу! Або такое: для мяне Вялікі маскоўскі дзяржаўны цырк звязаны, скажам, з прозвішчам Запашны, Маскоўскі цырк Нікуліна на Цвятным бульвары — натуральна, з Юрыем Уладзіміравічам. А беларускі... Чаму так?

— Па логіцы, калі прайшло ўжо столькі гадоў, павінна было б ужо вырасіць не адно дынастычнае пакаленне беларускіх цыркавых. І яны ёсць, але вельмі мала — не ведаю, з якой прычыны. Але нават і гэтыя імёны не грукочыць па ўсёй краіне. Хто тут сфармаваўся і стаў падмуркам нашага цырка? Дынастыі Туманавых, Лазаравых... І сённяшня трупна наша моцная, вялікая — за 60 чалавек — складалася яна не адзін год. Хачелася б, вядома, каб было хоць бы два — тры імя, з якімі ў лобога жыхара нашай краіны асацыяваўся Белдзяржцырк. Але гэтая

Вечны юнак і яго мядзведзі

Фота: Алена Клімава

“бяда” не толькі наша. Скажам, гісторыя французскага цырка звязана, перш за ўсё, з сям’ёй Бугліёнаў — і, мабыць, усё на гэтым.

— А які ён — цяперашні беларускі цырк?

— І 60 гадоў таму, і цяпер мы прапагандуем цырк класічны. Што гэта такое ўвогуле? Яркія трукі, добры падбор жывёл, выдатныя блазны. Восць тры кіты, на якіх ён стаіць.

— Але ж з блазнамі, наколькі я ведаю, праблемы ў Белдзяржцырка ёсць...

— Так. Гэта вельмі цяжкі жанр. Працаваў у нас вельмі нядрэнны “дыванны”, але ў выніку пэўных слабасцяў характэрна яго давалася звольніць. Не так даўно мы ўзялі аднаго цікавага 17-гадовага юнака, ён набірае рэпертуар і досвед. Паглядзім, што з яго выйдзе.

— Што, на ваш погляд, выбірае беларуская публіка: класіку, або, умоўна кажучы, Цырк дзю Салей?

— Класіку. Яна, калі так можна выказацца, у генах нашай публікі. Людзі на ёй вырастаюць, яе любілі, і перадаецца гэтая прыхільнасць з пакалення ў пакаленне. А Цырк дзю Салей — гэта ж не толькі цырк як такі. Гэта

шоу, у якое разам з цыркавымі нумарамі ўключаны чыста спартыўныя. У ім выступаюць і драматычныя артысты, і музыканты-інструменталісты, і спевакі, шмат што будзеца на тэхнічных візуальных, святлавых і гукавых эфектах. І там няма жывёл. Па вялікім рахунку, наш глядач такі “цырк” не прыняў: яго

люю праграму нам везлі не выгадна.

— У снежні ж вы таксама справілі свой юбілей — пяцігоддзе кіраўніцтва Белдзяржцырка. Што залічваеце да вашых безумоўных поспехаў на гэтай пасадзе?

— Мядзведзю! У цэлым з жывёламі і да мяне ў цырку ўсё шло нармальна, але мне хачелася, каб і касалапья ў нас з’явіліся. Сёння яны ёсць.

— І на гэтым усё?

— Можна шмат пералічыць нашы агульныя дасягненні. На другі год маёй працы ў цырку мы запусцілі нацыянальную праграму, пра якую нас увесь час пытаўся: прадстаўленне толькі з беларускімі артыстамі, з сюжэтам, звязаным з беларускай міфалогіяй, з касцюмамі з беларускім арнаментам, з музыкай, якую напісаў беларускі кампазітар Дзмітрый Фрыга, стылізаванай пад аўтэнтыку і з беларускімі матывамі.

Што яшчэ? Да нас пацягнулася цікавая моладзь з цыркавых студый Беларусі. Не толькі за мяжу едуць таленты, а ўсё больш застаюцца і на радзіме, бо пераканаліся, што ім і тут ёсць дзе развівацца — у вялікім цырку ўмовы для гэтага неаблагія, тут можна будаваць кар’еру. А пасля — так, можна спрабаваць сябе рэалізаваць і дзе-небудзь за мяжой, што абсалютна нармальна.

“ Да нас пацягнулася цікавая моладзь з цыркавых студый Беларусі.

Не толькі за мяжу едуць таленты, а ўсё больш застаюцца і на радзіме, бо пераканаліся, што ім і тут ёсць дзе развівацца — у вялікім цырку ўмовы для гэтага неаблагія, тут можна будаваць кар’еру.

гастролі ў Беларусі прачодзілі, мякка скажам, не надта ўдала з пункту гледжання напайняльнасці залаў. Прычым настолькі, што невядома, ці прывязуць яшчэ. А вась наша класіка ў свеце запатрабаваная. Злавалася б, Кітай якіх толькі прадстаўленняў ні бацьчу — а тамтэйшыя імпрэсары просіць ледзь не ўсю беларускую праграму да іх прывезці. Мы аддамо ім, але толькі тры — чатыры нумары, бо фінансавая цэ-

дучых цыркаў. А патрапілі мы ў яе — без усялякага кандыдацкага стажу — па выніках Першага мінскага міжнароднага фестывалю цыркавога мастацтва, які адбыўся ў верасні 2017 года. Пасля яго заканчэння віцэ-прэзідэнт Міжнароднага фестывалю цыркавога мастацтва ў Монтэ-Карла, член журы мінскага форуму Урс Пілц даў яму найвышэйшую адзнаку і сказаў, што будзе ракамендаваць нас для ўступлення ў асацыяцыю ў самую кароткія тэрміны. Гэта значыць, па меншай меры, у Еўропе нас сёння ведаюць яшчэ лепш, і для лобова сусветнага цыркавога артыста выступіць на нашай арэне лічыцца за гонар.

З гаспадарча-фінансавых дасягненняў — да нас адышоў будынак інтэрнату на вуліцы Інтэрнацыянальнай, які быў цалкам адрамантаваны — за кошт нашых сродкаў. Купілі невялікі самазвал “МАЗ”, нямецкі аўтамабіль, з якога зрабілі грузапасажырскую машыну, легкавіц — для прадстаўнічых мэтаў. Сярэдні заробак супрацоўнікаў цырка (артыстаў, адміністрацыйнага і працоўнага персаналу) на сёння складае 900 рублёў.

— Выдатна, калі заробак расце, але вы паднялі кошт і на ўваходныя білеты...

— Да снежня білет на верхні крайні шэраг — гэта 90 пасадачных месцаў — каштаваў 3 рублі. Цяпер — 5... У нас 24 цэнавыя паясы, разлічаныя на ўсе сацыяльныя групы. Хтосьці можа дазволіць сабе сядзець у ложы — з адпаведным сэрвісам — за 75 рублёў. Іншы выбірае варыянт бюджэтны. Гэта нармальна. А колькі мы далі дабрачынных прадстаўленняў — для дзяцей з сацыяльна небяспечных сем’яў, сірот, інвалідаў, малазбяспечаных?

— А што за гэтыя пяць гадоў не ўдалося ажыццявіць?

— Стварыць ветэранскую арганізацыю, якая адсочвала б жыццё былых работнікаў цырка і была б у курсе іх патраб. Але артыстаў такіх, якія засталіся ў Мінску — па пальцах адной рукі можна пералічыць. Таму... Не, ад ідэі такой зусім не адмовіліся: думаем, як бы яе рэалізаваць правільнай.

— На адной з нашых папярэдніх сустрач гаворка заходзіла і пра тое, што ёсць надзея на адкрыццё спецыяльнасцяў па падрыхтоўцы артыстаў і рэжысёраў цырка ў нашых ВНУ культуры...

— Надзеі ім і засталіся. ВНУ нашу ідэю не падтрымалі. Усё яшчэ хочацца сказаць — пакуль не падтрымалі. Адна з прычын гэтага — там асцерагаюцца, што не будзе забяспечаны належны набор, а ўтрымліваць спецыяльнасці “непапулярныя” ім сэнсу няма.

— Якіх чакаеце падарункаў у юбілейнага цырка? І што ён падарыць вам, глядачам?

— Мы і самі прэміруем сваіх работнікаў, і іншыя падключалі да гэтага: напрыклад, розныя прафсаюзнаы арганізацыі, нейкім чынам заахоўваюць супрацоўнікаў цырка Дзяржаўны памежны камітэт, з якім у нас вельмі добрыя адносіны, Упраўленне культуры Мінгарвыканкама. Наогул плянуецца вельмі шмат ўзнагароджанняў, якія будуць чаргаваліся з цыркавымі нумарамі на вячэрняй урачыстай імпрэзе 11 лютага.

А глядачам мы ўжо пачалі дарыць падарункі. І лютага стартвала новая, юбілейная праграма “Цудоўны дом”. Яна вельмі разнастайная: там і канатаходцы, і жанглёры, і эквілібрысты, і дрэсіраваныя коні, і мядзведзі, і сабакі, і насухі, і мёрскія жывёлы... На манежы можна ўбачыць і нашу свежую кроў: нумары “Паветраныя гімнасты на трапецах” пад кіраўніцтвам Анастасіі Дончанка (проста шыкоўны: такіх трукі, не пабаюся гэта заявіць, у свеце нідзе няма!) і “Акрабаты на батуте” пад кіраўніцтвам Аляксандра Яцкоўскага; выдатную работу “Паветраныя гімнасты на рамянях” пад кіраўніцтвам Максіма Вінаградова.

А сярэд гасцявых нумароў хачу адзначыць “Паветраныя гімнасты” пад кіраўніцтвам Алішэра Аліева — яго калектыв з’яўляецца лаўрэатам шматлікіх міжнародных конкурсаў, а нумар, за які ён атрымаў “Срэбнага льва” ў Монтэ-Карла, рыхтаваўся, між іншым, на пляцоўцы Белдзяржцырка!

— А калі стартуе Другі мінскі міжнародны фестываль цыркавога мастацтва?

— 18 верасня. У нашых замежных калегіях з усіх кантынентаў цікаваць да яго велізарна! Чакаць засталася нядоўга. І ласкава запрашаем да нас: дзверы цырка адчыненыя для ўсіх!

Гарадскі сад у канцы 1930-х гадоў.

Прымаць глядачоў новай будынак на праспекце Незалежнасці пачаў у 1959 годзе.

Гісторыя прафесійнага цыркавага мастацтва ў нашай краіне ледзь не на стагоддзе большая за гісторыю ўласна Белдзяржцырка. Але заканамерна, што менавіта ў яго сценах некалькі гадоў таму адкрылі прысвечаны гэтай тэме музей. Патрапіць туды можна не кожны дзень, бо ён працуе на папярэднім запісе. Але ў журналіста “К” гэта атрымалася. Я пазнаёмілася з паветранай гімнасткай і экскурсаводам Анастасіяй ТУМАНАВАЙ, а таксама даведлася, каму аглядзіравалі першыя глядачы айчыннага цырка і навошта манеж засеявалі пшаніцай.

Вераніка МОЛАКАВА /
Фота прадастаўлены Белдзяржцыркам

Як вынайсці атракцыён

Першае, што кіла-шэсць у вочы, калі ўваходзіш у музей — гэта вялікія старыя афішы і аркушы паперы за шклом з нечэтыльным почэркам — рэклама прадастаўленню канца XIX стагоддзя і прапэнне ў Мінскае губернскае ўпраўленне на пабудову першага цырка.

— Дзесяці ў 1850-я ў Мінск пачалі завітваць прафесійныя замежныя цырки. Адначасова некалькі перасоўных шапіто маглі стаць у горадзе ў розных месцах, — расказвае Анастасія. — Але першы менавіта мясцовы цырк з’явіўся ў 1884 годзе, калі браты Нікішыны падалі адпаведнае прапэнне. Ім далі дазвол — і неўзабаве драўляны цырк з’явіўся на тады яшчэ Саборнай плошчы дзесяці паміж сучаснай ратушай і кансерваторый. Але яго вырашылі перанесці, бо далося ў знакі суседства з храмамі. Расказвалі, быццам гэтую справу адклалі, калі ў наш горад прыехаў ужо знакаміты на той час цырк Чынізэлі (цяпер Цырк на Фантаншэй ў Санкт-Пецярбургу).

Яго афіша 1885 года таксама захавалася і вылучаецца на фоне астатніх тым, што літарамі на ёй напісана толькі назва — усё астатняе паглумачана малюнкамі.

— Мяркую, гэта з-за таго, што не ўсе людзі тады былі пісьменнымі, а тут адразу можна зразумець, што за нумары ў праграме, якіх жывёл прывезлі — усё намалявана, — кажа экскурсавод. — Цырк Чынізэлі яшчэ выступіў на Саборнай плошчы, але потым цыркавы будынак усё адно перанеслі ў іншае месца, ды не аднойчы. Ён і на Камяроўскім полі пастаяў, і каля Траецкай гары, пакуль не апынуўся ў Гарадскім садзе каля Свіслачы — прыкладна на тым месцы, дзе цяпер стаіць помнік Максіму Горкаму.

ШАПІТО ЛЯ РАКІ

У экспазіцыі музея захавана яго здымак прыклад-

на канца 1930-х гадоў — ужо пасля рэканструкцыі. Крыху бянтыжыць надпіс “Цырк Гладзільшчыкаў”, які красуе на даху.

— Мікалай Гладзільшчыкаў — першы рускі дрэсіроўшчык змешанай групы жыўлёўцаў. У яго ў нумары былі і белыя мядзведзі, і бурый, і тыгры, і сабакі, — распавядае Анастасія. — Да пэўнага часу на цырку было прынята пазначыць вялікімі літарамі прозвішча таго, на каго ішлі глядачы — артыста з галоўнага нумара праграмы. Вось чаму атрымалася такое словачуццэнне.

Па іншых здымках побач відаць, што ў мінскім шапіто ў пачатку XX стагоддзя выступалі знакамітыя акрабаты Сабалеўскія, клоўны Вігаль Лазарэнка і браты Танці, дрэсіроўшчык Уладзімір Дураў.

— Артысты зязджалі туды толькі ў цёплы час, бо гэта ж паўстацыянарны летні цырк. Ён быў крохкай канструкцыяй — дрэва і брызент, не ацяпляўся, — кажа экскурсавод. — Але будынак прастаяў да пачатку вайны, пакуль не згарэў у чэрвені 1941 года пасля бамбёжкі. Расказвалі, быццам марскіх кошыкаў прыйшлося выпускаць тады проста ў Свіслач, каб выратаваць жывёл. Далейшы іх лёс невядомы.

Артыстаў эвакуіравалі ў Омск, дзе беларускі цырк працягваў працаваць на чале з дырэктарам Барысам Кабішчэрам. Дзякуючы яго намаганням, па завяршэнні вайны, цырк у Мінску ўзнавілі на тым самым месцы — на беразе ракі, дзе ён і працаваў да 1958 года.

З УСКРАІНАЎ У ЦЭНТР

У 1954 годзе непаладзік ад яго распачалі вялікую будоўлю.

— Да гэтага часу каменны цыркавы будынак увогуле было вобмаль, але ў 1950-я гады пачаўся заўважны пераход ад шапіто і паўстацыянараў да буйных стацыянараў. Урад СССР

Першы калектыў Белдзяржцырка. 1919 год.

прыймаў рашэнне ўвесці ў краіне 20 цыркаў. Пачалі з Мінска.

Аўтар праекта — архітэктар Уладзімір Жукаў. Па яго ж праектах будавалі цырки ў Ніжнім Ноўгарадзе і Кіеве.

— Вось ён на фота разам з дырэктарам Барысам Кабішчэрам, — звяртае ўвагу экскурсавод. — Бачыце, зняты і пачатак закладкі. Цікава, што першапачаткова будоўлю хацелі распачаць на ўскраіне Мінска, у раёне Аўтазавода. Гэтым не дазволіла албышца жанчына ў белым пінжаку на здымку — прымадонна Вялікага тэатра і дэпутат Вярхоўнага савета БССР Ларыса Пампееўна Александровская, якая сабрала подпісы дзеячаў культуры краіны для таго, каб цырк усё ж з’явіўся ў цэнтры. І зараз да нас аднолькава зручна дабірацца з любога канца горада.

НА МАНЕЖЫ — ІЛЬНЯНОЕ ПОЛЕ

Днём нараджэння Белдзяржцырка лічаць 1 лютага 1959 года — тады на манежы новаўзведзенага будынка пачалі першую праграму.

— Ірына Сідоркіна са сваімі марскімі кошыкамі, Барыс і Антаніна Манжэлі з цудоў-

Дырыжор цыркавага аркестра — Міхаіл Фінберг. 1970 год.

У 1962 годзе ў цырку ішла праграма “Бывайце здаровы”.

ным конным нумарам, дрэсіроўшчык Алібек Канцяміраў, знакаміты эквілібрыст Яўген Мілаў (ён потым стаў мастацкім кіраўніком цырка), канатаходзец Эльміра Касічэнка, Анатоль Вязу-

у сваім знакамітым палёце на трапезыях, запрошаны ўзбекскі госьць Кадыр Гулям... Там былі зацэйнічаны лепшыя сілы, — пералічвае ўдзельнікаў першага шоу Анастасія Туманова. — Усе

нумары злучаў такі персанаж, як Несцерка — каб даць праграме беларускага каларыту.

Меркавалася, што ў кожнага з 20 цыркаў будзе не толькі ўласны будынак, але і калектыў, каб выпускаць свае праграмы. Адна з першых айчынных — “Бывайце здаровы”. У цыркавым музеі можна адшукаць чорна-белы здымак 1962 года, на якім гэтая назва нават красуе на фасадзе цырка. А крыху вышэй — па трапезыях, якая тады яшчэ падтрымлівалася — прозвішча аўтара галоўнага атракцыёна (так называюць самыя эфектыўныя нумары) той праграмы: Шаг.

— Ілюзіяніст Анатоль Шаг быў тады мастацкім кіраўніком цырка і выхадзіў на манеж з цудоўным нумарам, — расказвае экскурсавод. — Пасярод манежа на пастаненце стаяў сам артыст. Вакोल яго — нібыта пшанічнае поле, па якім гуляе балет. Увесь нумар быў пабудаваны на змене святла. Яго бесперапынна ўключалі і выключалі літаральна на секунду, але за гэты час манеж цалкам змяняўся. Напрыклад, былі пшанічныя каласы, але некалькі секунд цемры — і на манежы ўжо блакітны лён. А балет усё гэтаж ка гуляе. Глядач на падлогу пазірае — адкуль там што расце, не відаць. Але зразумела, што нічога вынесці або прынесці за гэты час немагчыма.

РУШЫМ ДАЛЕЙ

Праграма змяняла праграму, жыхары Мінска прызвычайчалі да новай культуры, але кропкі на праспекце, але сабраны першым дырэктарам Беларускай калектыўнай праіснаваў толькі да 1974 года.

— Пачала змяняцца сама структура цыркаў — хтосьці хацеў развівацца сольна, хтосьці з’язджаў-прыязджаў, інакш фарміраваліся і перамяшчаліся праграмы, — тлумачыць Анастасія. — Але наш цырк быў і застаецца пастаянным — для кожнага нумара ёсць сваё задумка рэжысёра, пішашца музыка, шыюцца касцюмы. Тут з’явіліся шмат цудоўных нумароў-атракцыёнаў, якімі захапляліся глядачы ў іншых цырках. Вось Юрый і Наталія Аляксандравы — у іх быў вельмі складаны рамантычны нумар у паветры, з якім яны занялі другое месца на фестывалі ў Монтэ-Карла ў 1978 годзе. Вось Ларыса і Аляксандр Пасечнікі — у іх таксама быў паветраны нумар на катушках. Наш знакаміты клоўнскі дуэт Фёдара Гулевіча і Аляксандра Варанецкага... Раней жа людзі прыходзілі на артыстаў, гэта цяпер сітуацыя крыху змянілася, і большую ролю адыгрываюць тэхналагічныя спецефекты. Але цырк працягвае сваё творчыя пошукі. З 2000 года ў нас нанова створаны шэраг артыстаў. Жыццё ідзе сваёй хадой — рушым далей.

31 студзеня падведзены вынікі Міжнароднага фестывалю мабільнага кіно velcom Smartfilm — 2019. А тыднем раней быў прэзманстранавы шорт-ліст народнага галасавання, складзены з дзесяці кароткаметражаж.

Надзяра БУНЦЭВІЧ

Фестываль, арганізатарамі якога выступаюць кампанія velcom і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, з кожным годам пашырае маштаб. Сёлета на конкурс былі дасланы ажно 334 творчыя працы з больш як 60 кра-

Ганна ШАРКО / Фота Марыны КАРПОВІЧ

Прыкладам, адзначана першым месцам стужка англійскага рэжысёра Мэта Бігса “Дзікая прырода. Лясы паводнага свету”, якая разбурае ўсе стэрэатыпы вакол мабільнага кіно. Як выявілася, з яго дапамогаю можна пераказаць усю паэзію паводнага жыцця.

Надаўна ў Вялікабрытаніі выйшла кніга The History of European Jazz. Есць у ёй і некалькі раздзелуў, прысвечаных беларускаму джазу. Іх аўтар — вядомы журналіст і музычны крытык, намеснік галоўнага рэдактара часопіса “Мастацтва” Дзмітрый Падзярэзкі — пазнаёміў замежных чытачоў не проста з малацім увелювым невядомым ім музычным старонкам, але і з нашай краінай як такой.

Алег КЛІМАЎ

Мы яшчэ не адзін год будзем адкрываць для сябе нешта новае ў гісторыі сваёй культуры. Восць што мы ведаем пра беларускі джаз? Хіба асобныя прозвішчы та па назвы. Сёння найпершы пазнаўчаты жанру — Нацыянальна-акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі пад кіраваннем Міхаіла Фінбергера. Больш за 40 гадоў на эстрадзе ансамбль традыцыйна-

Лінейныя гісторыі кіношнага “сторытэлінгу”

ін свету: што ні кажаце, а смартфоні ёсьць пакуль — ад Венесуэлы да ПАР. Лічбы не могуць не ўразіць. А як з уласна мастацкім складанікам? Сёлета тэма фестывалю і ягоні лэйв былі акрэслены фразай “Заснавана на рэальных падзеях”. Гэты ж “нараль” патрабаваў у пачатку ці завяршэнні артыкулаў пра “Смарт-фільм”, якія маглі быць вылучаны на журналісцкі конкурс, паралельны асноўнаму.

Маркучоў на работах шорт-ліста народнага галасавання, дзе было дзесяць

Цырымонія ўзнагароджвання фіналістаў кінафестывалю.

Каб было, прынамсі, не сорамна

курс 71 працу. З тых 13, якія прайшлі папярэдняе сита і былі прадстаўлены глядачу, выбраць аказалася няпроста. Спяркі на гэты конт у кулуарах былі цікавейшымі за самі стужкі. Можна адзначыць, што прызы дасталіся тым беларусам, якія, на думку журы, мелі хаба б нейкі патэнцыял — хай сабе, і не змаліт прыцягваць яго ў якасці гатована працуку.

Гран-пры ўзэта беларускага слуква Верыра Шпукі “Пераферыя”. Гэта спроба зняць партрэт маладога чалавека, які жыў у маленькім горадзе і разважае пра сумную істотнасць мясцовых жанароў, адсутнасць перспектывы і пра сваё жаданне вырашаць у стацліу. Маналогі історыі перабаваюць лагіміі планами кравядуў, запачыканымі ў Юліі Штану — і, магчыма, гэта самае цікавае ў стужцы. Галоўнаы сэнсавая нагрузка павінна была быць у маналогах, але ж яны падліліся шаблоннымі і таму нецікавымі. Значэня, што “Пераферыя”

Пераможца народнага галасавання — “Падарожжа” Арыны Салахутдынайвай, Расія.

Варвара Шучка атрымала Гран-пры за “Пераферыю”.

атрымала Гран-пры за ілю, але ж яе ўвабасценне не пад-ацалася пераканочным. “Эфект молі” крыўю адрозніваў ад папярэдняй стужкі лепшай аперацарскай працай і формай павядчы — з чорна-белымі флэшбэкам, экспазыівай і маралю напрыкаты. Аўтар спрабаваў дасцелі лагіі асноўную ілю: “Калі жаданні прыходзіць самі, то чым мы не жабаць?” — якая, зрэшты, таксама магла быць бо-

ма на сёлетнім Smartfilm можна прасачыць такую тэндэнцыю: зьямаць у калекцыйным жанры беларусам прасцей, бо нейкія рэжысёрскія недарачнасці можна спісаць як жарты. Што тычыцца спробы зняць драматычную історыю... Яны атрымаліся шпунчымі, і глядзець на іх спраўдаў сумна.

беларускіх работ і адна расійская, гэтая фраза стала для многіх “смарт-рэжысёраў” даволі складаным вырабаваннем. Бо ўсе схіліліся да “пераказаных гісторыі” — да гэткага кіношнага “сторытэлінгу”. Гісторыі і спраўдаў былі даволі зямальнымі, а вось іх “пераказ”. Як высветлілася, перавадзец “супраціўленне матэрыялу” змалі не ўсе. Атрымалі стужкі з паслядоўным лінейным разгорткам, “расказаным” зусім неікава, без адметных аперацарскіх ракурсуў, раскрываючы магчымасьці манатку і лінійнага павядчы “доўгага кадру”, які так уразаў у прафесійнае журы (та-яс).

Шчыра прызнацца, выбраць асабліва не было з чаго — прынамсі, у пара-

ўнаны з мінудлым годам. Можна, гэтая прапанаваная тэма так сапсавала вынікі? Але пасля дэманстрацыі стужак шорт-ліста адбылася прэзентацыя плытоўнай серыі трыягона сезону “Хачу дадоў” — дакументальнага YouTube-серыялу Леаніда Пашкоўскага. Гэты аповед пра Тыбэт, зняты спрактыкаваным паларэжым (і, вядома, “заснаваны на рэальных падзеях”), давеў, што мастацкім “рэальнасці” не пераказана. Там было ўсё: ігрыта, нечаканая павароты, разнастайныя ракурсы, адмова ад лінейнай паслядоўнасці, маніж і добры адбор тату, што патрапіць у стужку.

Што ж, праўнаём народным шорт-ліст з галасаваннем прафесійнага журы? К

Вы чулі калі-небудзь, каб хуткую дапамогу выклікалі з бальніцы? Новая стужка Галіны Адамовіч “Лебедзі” трапіла ў фокус сямья розныя аманеты працы светлагорскіх урачоў. Тут вам і “фрыкывалі” выклікі, і ракавыя хвіліны, падчас якіх дактары выратаваўцаў чыёсьці жыццё. Адзін з самых моцных фільмаў стужы “Леталіе”, зробленыя за апошні год, быў прэзентаваны ў рамках адмысловага паказу дакументальнага кіно на кінастудыі “Беларусьфільм”.

Устаю ў праграму ўвайшлі дзесяць прац беларускіх дакументалістаў. Некаторыя з іх уразілі. Аднак у цэлым нельга быць пазбаўлена адчування, быццам вядомую стужку дакументальнага кіно захвалілі тэлевізійны фармат.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Але пачнем з лепшых. “Лебедзі” — гэтая рабочыя дзасуны адзгалі ў Светлагорску. Рэжысёрка разам з брыгадай фіксавала тую працу, што прыходзіцца выконваць дактарам. У якіх умовах жыўць людзі? На што хворца наша грамадства? Як ідэнціца праца “тых, хто першы пастаў Бога”? Хто яны, тая “лебедзі”? перад намі паступова публіка прэзенту адзгалі светлагорскіх урачоў, што самаадна выконваюць сваю працу, і штудыённая рушына, ад якой часам можна зяр’яць. А таксама — жыццё праніжынаго кропка з яго “балявымі” кропкамі.

Адна справа — уявіць з чым прыходзіцца сутыкацца ўрачам, а зусім іншая — убачыць гэты на свае вочы. “Пах, абстанюка — для нас гэты ўсё не павіна мець значэння”, — кажа адзін з дактароў. Галіна Адамовіч уацеша зарыкаваць не толькі аблічча хварабы — скажам, “бруд” алкагольнага шахты, ёе экзотыку. І тут жа, фіксуе ўвагу на цяжкай прашы шахцёркаў калінага камбіната, якая, нягледзячы на аўтаматызацыю, па-ранейшаму вымагае сілы і прывацыі. Найбольш запамынальная частка фільма — калі пераміжчэнні па “казачных” тунэлях, “расфарбаваных” славымі савяных парод, паступаюць пераўтвараючы і рушыны райлі. Стварэнні не маюць капаі, і ўсё больш адчуваць дэманічныя асцяжыя цемра, паветра, глыбіня саліных шахцёр.

Анак, на мой погляд, карніне не хапае канфікту. Нафта ідэальным выглядаў і самі шахцёры: прыкладам, заўрэс чыяжкай прашы ніхто і ні не прамоўні вядомага “мошнага” слюда. У мне з’явілася адчуванне, нібы птуны абмежаваны на “непрычарыбанне жыццё” сталі патрабаваць з боку. “Шахцё-

ды каларытна персанажы. Кампазітар Васіль, які ён сябе называе, у гэтым асцяжодзі не ўацеша — не саступае ні навокальнаму, скажам так, энтрапіі, ні ўласнай нідзе. Яго характар ніхто не змяінае, а наадварот дапамагае гуртаваць вакол сябе людзей.

“Шахцёры” Віктара Аспоска — яшчэ адно назіранне за чалавекам ігунай рэжысёркай. Аметнасць стэлы знаяга дакументаліста — ва ўменні вырактыпалізаваць сутнасць рэчаў, людзей, асцяжодзі і выявіць іх у мастацкай форме. У апошнім фільме рэжысёр перадаў адзгалі веку староніку “бліск

і прыгажосць сучаснай шахты, ёе экзотыку. І тут жа, фіксуе ўвагу на цяжкай прашы шахцёркаў калінага камбіната, якая, нягледзячы на аўтаматызацыю, па-ранейшаму вымагае сілы і прывацыі. Найбольш запамынальная частка фільма — калі пераміжчэнні па “казачных” тунэлях, “расфарбаваных” славымі савяных парод, паступаюць пераўтвараючы і рушыны райлі. Стварэнні не маюць капаі, і ўсё больш адчуваць дэманічныя асцяжыя цемра, паветра, глыбіня саліных шахцёр.

Анак, на мой погляд, карніне не хапае канфікту. Нафта ідэальным выглядаў і самі шахцёры: прыкладам, заўрэс чыяжкай прашы ніхто і ні не прамоўні вядомага “мошнага” слюда. У мне з’явілася адчуванне, нібы птуны абмежаваны на “непрычарыбанне жыццё” сталі патрабаваць з боку. “Шахцё-

Васіль Граноўскі — герой фільма “Полацкі вальс” Вольгі Дашук.

ды каларытна персанажы. Кампазітар Васіль, які ён сябе называе, у гэтым асцяжодзі не ўацеша — не саступае ні навокальнаму, скажам так, энтрапіі, ні ўласнай нідзе. Яго характар ніхто не змяінае, а наадварот дапамагае гуртаваць вакол сябе людзей.

“Шахцёры” Віктара Аспоска — яшчэ адно назіранне за чалавекам ігунай рэжысёркай. Аметнасць стэлы знаяга дакументаліста — ва ўменні вырактыпалізаваць сутнасць рэчаў, людзей, асцяжодзі і выявіць іх у мастацкай форме. У апошнім фільме рэжысёр перадаў адзгалі веку староніку “бліск

Кадр з фільма “Лебедзі” Галіны Адамовіч.

“УНОВІС” Яўгена Сяцко.

ражысёр абірае некалькі ліній — меркаванні экспертаў, падарожжы ў абшчына Сан-Дані ў Парыж, у Капурнэжы ў Вену, у Венешыю, Каір... І яшчэ адна з ліній — гэта знаёмства з сучаснымі прадкам Радзівілаў. Іх разгарт перагвароў гзу амаль дэжэўнаю гісторыю ў больш “таўнакранова”, “аб’ёмна” дакумент. (Можна сказаць, што аўтару ўдалося стварыць некалькі жанравых маляўраў авантюра-прыгодніцкі, дэжэўнаю, уласна дэжэўнаю. Таксама дэжэўнаю і нарэсць самаго жанра Мікалая, падачыю яшчэ адно выморганне ў апавяданне. “Вялікае падарожжа...” дае адчуванне маштабу, занурання ў ішчавую тэму, дадэжэўнага аэарту рэжысёра, жывай аднаціна да гісторыі.

На жаль, не ўсе фільмы, прадстаўленыя ў праграме, мелі такую ўдала выбраваную інтанацыю і сучасны падыход да тэмы.

“Зямляк” знаяга дакументаліста Анатолія Аляя, які распавядае пра постаць трэцяга беларускага касманаўта, героя Рэсі Алена Наўіцкага, праіграе з-за састаралай мовы нарэсць.

Фільм пра музей супраб’удаванні ў Навагрудку “Лекамі”: За жыццё! Ірыны Волых, нягледзячы на значэння тэмы, пазбаўлена жорсткага рэжысёрскага адзгалі. Інтэрвію ў глянц інфармацыі, глядзец не мае магчымасці нават уздымаць, каб асцяжыць гісторыю, што абдыкаваў у гэтым мясцінам. Мы знаёмімся з наведвальнікамі музейнай устаноўы з усяго свету, з іх ўспамінамі ды сямейнымі гісторыямі, але часу разабрацца ў тым, калі ўнікла экспазыцыя, хто за ёй стаіць, які гэты быў важны крок у асцяжыванні памі Другой сусветнай вайны ў Беларусі, проста не стае. Фільм не да і самому месцу прывіць сабе (для гэтага патрабаваны іншы тэмі) пра жаданне аўтара ўмацаваць у каршыню яка мага бальні адзгаліа магэрыя.

У стужцы Generation Play Раўра Чынгічын і “Інклюзія” Аляксандры Маркавай можна кажаць пра набліжэнне да тэмы, але не пра яе раскрыццё. Для характарыстыкі работ маладых аўтараў хуткай павыдзе азначэнне “рагортны рэпартажы”. Фільмы, хоць і з’яўляюцца аўтарам маніж-рэжысёрскай прафесій. Стужка распавядае пра найнікавейшую старонку беларускай гісторыі — пакутаваныя традыцыі кніжы Радзівілаў. Вядомая крыпта Фаніага Касцяўляў і Нясвіжы лічыцца трымай сямейнай пакутаванай ў Струе — па сілу Бурбоўна ў Францыі і Габсбургў ў Аустрыі. Стваральнікам кніжы з’яўляўся князь Крыжыў Сіроцка. Для расповеду пра звананне гэтай традыцыі

Што мы ведаем пра джаз?

амаль на дзесяць гадоў быў “асуджаны” і сам стэль, трапіўшы ў СССР пад чарговаю хвалю ганенняў. Адзіла наступіла толькі праз дзесяцігоддзе.

Але з часам стаўленне ўрады змянілася. Падзярэзкі прыводзіць цікавы факт: Мінскі клуб амагараў джазу паўстаў у 1977 годзе пад эгідай абкама камсамолаў і з звязані і яшчэ адна варты ўвагі эпізод. У 1984 годзе ў Саюз з’явіўся Яшчэ ў канцы 1939 года быў створаны Дзяржаўны ін джаз-аркестр БССР на чале з Юр’ем Бяляцкім, а салістам-трубачым неўзабаве стаў той самы Рэзнер. У канцы 1940-х ім быў асуджаны, а разам з ім

тут канцэртны з айчыннымі музыкантамі. Яшчэ адзін шлях распаўсюджвання па плане выдомасці беларускага джаза — волны: гэты калі нашы джазмены падзарабляюць інструментамі на кружных лайнерах. Або на сушы — у абылюбаваным Імі Бахур’іне.

Есць і працяглы шлях: узлеў у міжарочных джазавых фестывалях за мяжой. Некаж на такім фармі гасцэвалі англамоўнае выданне The Moscow News апублікавала інтэр’ю з Кені, у яким той назваў мінскі джаз самай запамынальнай падзеяй тэмы.

Дэты накулькі ж вядомы наш джаз у Еўропе і ў свеце? Вядомы. Напрыклад, дзюкчыю праекту “Джазавыя мосты”, калі ў Беларусь прыязджаюць замежныя ваякалісты з імем і даюць

нам яны?” — папіваўшы Ігар. “Садзіць у зале, заплюшчыць вочы, і зашэптае, быццам граючы фірмовыя амерыканскія музыканты. — адкажа меланам. — Мне і так падабацца ваша краіна, але пасля таго, які я пазнаёміўся з беларускім джазам, палюбаў яе яшчэ больш...”

І разумеючы. Было б вельмі добра, калі б The History of European Jazz працягнулі як мага больш сучаснінікаў — у арыг-

нале, або, яшчэ лепш, у перакладзе на беларускую мову. Бо што мы ведаем, па вялікім рахунку, пра джаз аўстрыйскі? К

Па розныя бакі чыгункі

ДЗВЕ АКСАНЫ...

Мінская цэнтральная раённая бібліятэка, якой у гэтым годзе “стукне” 95, лічыцца адной з лепшых у сваёй намінацыі ва ўсёй краіне. Прынамсі, такое меркаванне я чуў ад тых, хто разбіраецца ў справе захоўвання і выдання літаратуры значна больш за мяне. Калі я наўпрост запытаўся ў дырэктара МЦРБ Аксаны Пунінскай, ці думае яна гэтакасама, тая, трохі збянтэжыўшыся, адказала:

— Прыемна, вядома, такое чужое, але сказаць, што мы самыя-самыя, было б перабольшваннем. Нават пры тым, што бібліятэку ці не кожны год адзначаюць нейкімі ўзнагародамі. А вось наша раённая бібліятэчная сетка і сапраўды займае вядучыя пазіцыі.

У МЦРБ працуюць 16 спецыялістаў. Аксана Ільінічна прызнае, што часам узнікаюць праблемы з недахопам высокакваліфікаваных кіруючых кадраў. Але галоўнай праблемай у дзейнасці не толькі бібліятэкі, але і наогул усіх культурных устаноў Міханавічаў яна лічыць тое, што яны размяшчаюцца ў пабудовах паўвекавой і большай даўніны. Вось каб МЦРБ знаходзілася ў добрым сучасным будынку, ды яшчэ і памяшканнямі прырасла — тады ў вольным доступе для чытачоў мог бы апынуцца калі не ўвесь яе фонд (а налічвае ён каля 50 тысяч алічак захоўвання), то вялікая яго частка. Пакуль жа калі паловы фонду “пыліцца” ў кнігасховішчы або “ходзіць” па сельскіх бібліятэках рэгіёна.

Тым не менш, адзін з пакояў бібліятэкі цалкам аддзелены пад дзіцячую літаратуру. Ну а калі намячаецца буйное мерапрыемства, заўсёды на дапамогу прыйдзе Цэнтр культуры і прадставіць сваю залу. Прычым многія імпрэзы нельга называць чыста літаратурнымі або “лексыйнымі” — яны будуць комплексна, калі асноўную ідэю падтрымлівае, да прыкладу, музычнае суправаджэнне, і нярэдка “жывое”.

Чытачам “раёнка” з’яўляюцца амаль тры тысячы чалавек, кнігавыдача складае 40 тысяч асобнікаў. У беларускіх яе топах — кнігі Святланы Алексіевіч, Наталі Батракавай, Яўгеніі Пастэрнак, Андрэя Жвалевскага... Дарчы, спадарыня Батракова часцяком праводзіць у сценах МЦРБ свае творчыя сустрэчы — як і іншыя гасці-пісьменнікі, сярод якіх, напрыклад, Тамара Лісіцкая, Ірына Карнавухава, Валерый Квіторыя. Кожны месца для жыхароў тут праходзіць і кансультацыйны юрыстаў.

Разважачы пра тое, як павінна развівацца “яе” сфера ў Беларусі, Аксана Ільініч-

Кажуць, што калі пры ясным надвор’і залезці на дах сталічнага спартыўна-забаўляльнага комплексу “Чыжоўка-Арэна”, то можна разглядзець Міханавічы. Сам я не правяраў, але, верагодна, гэта ўсяго толькі жарт. **Аднак тое, што да згаданага паселішча з Мінску рукой падаць — факт. Як жа жыве рэгіянальная культура пад бокам у сталіцы?**

Алег КЛІМАЎ, Мінск — аграгарадок Міханавічы Мінскага раёна — Мінск / Фота аўтара

на, у прыватнасці, адзначыла: на ейную думку, моладзь у масавым парадку ўжо наўрад ці ўдасца вярнуць у бібліятэкі. Але ёсць сродак прыпыніць адток чытачоў (і дарослых у тым ліку). Гэта мадэрнізацыя ўстаноў — за кошт аснашчэння іх сучасным тэхнічным абсталяваннем: тымі ж шматфункцыянальнымі аўдыя- і відэасістэмамі, якія будуць даносіць да людзей друкаванае слова па-свойму.

— Сёння бібліятэкі не з’яўляюцца чыста інфармацыйнымі цэнтрамі, як гэта было яшчэ ў 1990-я гады. У цяперашні час яны — сацыяльна-культурныя цэнтры, — кажа спадарыня Пунінская. — Пры нашай бібліятэцы дзейнічаюць дзіцячы экалагічны клуб “Крынічка”, сямейны “Дом”, клуб здаровага ладу жыцця “Біруза”, дзіцячы тэатр “Залострэчка”. Мы ініцыявалі раённымі конкурсы на лепшую чытацкую сям’ю і “Захаваем прыроду разам”. Вялікую ўвагу надаем духоўнаму выхаванню людзей, на што накіраваны шэраг мерапрыемстваў, якія праводзіцца намі сумесна з міханавіцкім праваслаўным прыходам — Свята-Дзімітрыйскім храмам.

Вельмі адказна ставяцца ў МЦРБ да прапаганды “беларускасці”. Так, у Дзень беларускай мовы ўсе працаўнікі ўстановы стараюцца гаварыць з чытачамі толькі па-беларуску, а пры правядзенні акцыі “Чытаем разам” — чытае па-беларуску! Яны апрацоўваюць нацыянальныя касцюмы і прапануюць людзям прачытаць урывак з якога-небудзь беларускамоўнага твору.

Прыкметнае месца ў функцыянаванні ўстаноў займае экалагічная дзейнасць, ды і сама бібліятэка неаднаразова становілася пераможцам конкурсаў на лепшае азеяленне і добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі. І прыгасоць гэтую відаль адразу — калі МЦРБ разбіты жыльнёвыя сіды, а ля ўваходу ў будынак цешыць вока Казачыні гарадок.

— Так, мы не можам пахваліцца нашым будынкам, але затое ганарымся прылеглай да яго тэрыторыяй! — смяецца Аксана Пунінская. — У цёплым надвор’е тут збіраюцца цэлымі сям’ямі і ладзіць фотасесіі. Людзі нават сталі прыносіць нам

Дзіцячая школа мастацтваў: будынак маленькі, талентаў шмат.

Аксана Пунінская: “Наша раённая бібліятэчная сетка займае вядучыя пазіцыі ў краіне”.

кветкі, каб мы іх высадзілі ў сваім двары!

Адна з падначаленых Аксаны Пунінскай — яе цёзка Раманюк, якая працуе галоўным бібліятэкарам аддзела камплектавання. А яшчэ яна — мясцовая рукадзельніца. Цікава, што захапленнем вышыўкай крывіжкам яе гадую дзесяць таму “заразіла” дачка, якую ў школе папрасілі прынесці што-небудзь зробленае ўласнаручна. Яна звярнулася да мамы: “Многія дзвучынікі ў класе вышываюць, я таксама хачу гэтую навучыцца, дапамажы!” На што Аксана Канстанцінаўна толькі развяла рукамі: не ўмею. Затое ўмела яе калега па працы, якая і дала сярбунцы першыя ўрокі вышыўкі.

І вось, навучыўшы дачку, спадарыня Раманюк сама “падсела” на гэтае мастацтва. Мала таго — яна “заразіла” ім палову роднага калектыву! А ва ўласным доме — ад падушак да ручнікоў, ад абрусав да нават карцін — амаль за ўсё з яе вышыўкай. Выстаўляе свае работы майстрыха і ў бібліятэцы.

— Адзін раз сёе-тое вывозілася і на раён, — кажа яна. — Але ў мяне няма асаблівых амбіцый. Хаця калі хтосьці з куратароў выстаў дэкара-

Аксана Раманюк у сваіх работ.

Гарадок-сад у Мінскай цэнтральнай раёнай бібліятэцы.

Дзве Валерыі — Чубат і Кругленя.

тыўна-прыкладнага мастацтва даведзца пра маё хобі і прапануе мне паўдзельнічаць, я, вядома ж, пагаджуся. Я ж прапанавала бібліятэкару стаць каментатарам культуры аграгарадка, на што яна таксама пагадзілася.

Каментарый Аксаны РАМАНЮК:

— Можна, тое, пра што я скажу, не зусім наўпрост адносіцца да бібліятэчнай справы, але тэма гэтая для нас балючая. Усе нашы ўстановы культуры размяшчаюцца па адзін бок чыгункі, а агульнадукацыйная школа — па другі. Сёння дзеці наведваюць гэтыя ўстановы, пераходзячы роўкі па наземным пераходзе і пераездзе, што ўжо напружвае. А калі надыходзіць позняя восень, тым больш — зіма, уяўляецца, як хвалююцца мамы і таты, якія чакаюць сваіх сыноў і дачок з вярочнін заняткаў? Таму сёй-той, баючыся за жыццё дзяцей, і не адпускае іх у гурткі (у цэлым жа з наведваннем, наколькі я ведаю, ва ўсіх установах культуры ўсё ідзе добра). Але ўлады абіяюць у будучыні ўвесці яшчэ адзін пераход — ужо над чыгункай.

...І ДЗВЕ ВАЛЕРЫІ

Да Валерыі Чубат стаўленне ў “К” як да чалавека роднага. Мая калега Надзея Бунцэвіч выкладала ў яе ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Сёння Валерыя — намеснік дырэктара Міханавіцкай дзіцячай школы мастацтваў па вучэбна-выхаваўчай рабоце. А паколькі яе шлях да прафесіі быў звільстым, яна лічыцца малым спецыялістам і адпрацоўвае размеркаванне, прыйшоўшы ў ДШМ летась 7 верасня.

— У Міханавічах свой шарм, — лічыць спадарыня Чубат. — Я вырасла на Гомельшчыне ў сельскай мясцовасці, і своеасабытвы яе дух мне добра знаёмы і блізкі. І тут атмасфера вельмі прыемная. Дзеці больш непадасрдныя, больш простыя. Я ўжо прыкіпела да іх. Па канцэртнай апрацоўцы тут бы, можна, і засталася, але пакуль у мяне не вырашана пытанне з жыллём: цяпер я здымаю кватэру ў Мінску, там у мяне муж, дзіця.

У ДШМ музыцы і выяўленчага мастацтва вучацца амаль паўтараста дзяцей. Ёсць ва ўстанове падрых-

тоўчас аддзяленне, на якое могуць трапіць будучыя музыканты. Зарабляюць тут канцэртамі, навучаннем малявання ў студыі “Чароўны пэндзілік” і слеву ў студыі “Музычнае асарці”, заняткамі ў групе ранняга музычнага развіцця.

Да тармазоў у развіцці ўстановы Валерыя Чубат адносіць тое, пра што ўжо сказала Аксана Пунінская: будынак, у якім доводзіцца займацца дзецямі, хоць і ў прыстойным стане, але пабудаваны ён ледзь не да Другой сусветнай — і вядома не разлічаны на такую колькасць вучняў. Таму кіраўніцтва школы доводзіцца праўляць вынаходліва і складаным графікам заняткаў. “Крайнімі” апынуліся малалыя мастакі: частка выхаванцаў навука-е-сца ў сярэдняй школе, якая ласкава прадставіла адзін са сваіх кабінетаў.

— Валерыя Канстанцінаўна, а ці ёсць сярод вашых падначаленых па-спраўдыму таленавітыя дзеці?

— У кожнага ёсць таленты, толькі выяўлены яны ў рознай ступені, — адказала яна. — Нашы “зорачкі” — вакалістка Маша Швыцова, скрыпачка Аня Гершловіч і Ліза Глуская, піяніст Даниіл Хандошка, выканаўцы на дуды Даша Сарокина, Маша Коршук, Маргарыта Жырнова, мастакі Мікіта Станкевіч і Маша Марозава. Або вось, знаёмся, піяністка Валерыя Кругленя. Зараз мы будзем з ёй займацца сальфеджыя.

У пакой уваходзіць чароўная дзвучынка, сазіцца за інструмент, і пачынаецца таемства...

Каментарый Аксаны РАМАНЮК:

— Дзіцячая школа мастацтваў вельмі папулярная ў Міханавічах. Навучэнцы яе музычным класаў пастаянна спабарнічаюць у конкурсах рознага ўзроўню. Праўда, як мне паскардзілася мама адной з вучаніц, удзел у іх часам патрабуе грашовых унёскаў. Але, думаю, гэта праблема не толькі нашага аграгарадка. Няўжо нельга фінансаваць з бюджэту ўсе дзіцячыя фестывалы?

Ад знаходжання ў Міханавічах у мяне застаўся самы прыемны “асадак”. Ад бібліятэкі, дзе на маіх вачах ва ўсю моц бурліла жыццё: Аксана Пунінская пераводзіла ў лічбу дакументацыю па крэатыўнасці, а чытачоў, да майго здзіўлення, у гэты будні дзень ва ўстанове халпала. Ад Валерыі Чубат, якая пакуль сумняваецца, ці заставацца ёй пасля размеркавання ў аграгарадку. Ад той самай атмасферы, пра якую яна мне распавядала. Здаровай, як я пераканана. **К**

Здаралася, прыязджаў я з “рэгіянальных камандзіровак” з настроем ніжэй за сярэдні. Быццам бы і ўстановы культуры ў такіх “глыбінках” дзейнічаюць, і працуюць у іх падзвіжнікі, але часам апускаюся я ў атмасферу гнятлівую — з-за розных абставінаў. У паселішчы, гаворка пра які пойдзе далей, таксама ўсё не без навалістых аблокаў, але да іх наяўнасці кіраўніцтва мясцовай культуры ставіцца, ва ўсякім разе, без панікі, па-філасофску. І развядзецца яны хмары сваімі працавітымі рукамі...

Алег КЛІМАЎ, Мінск — гарадскі пасёлак Поразава Свіслацкага раёна — Мінск / Фота аўтара

Філіял Свіслацкай дзіцячай школы мастацтваў — проста карцінка!

СЫН ЗА БАЦЬКАМ

Сям'я дырэктара філіяла Свіслацкай дзіцячай школы мастацтваў Генадзя Бутара — спрэс музычная: жонка яго, Людміла, выкладае ў гэтай жа ўстанове баян, ды і ўсё чашчэра дзіцей абралі для ўласнай рэалізацыі той жа від мастацтва.

— Калі б мяне сёння спыталі, ці пажадаў бы я такі шлях сваім дзецям, то іх бы не адгаворваў, ды і сам бы пайшоў па ім, — прызнаецца Генадзь Уладзіміравіч. — Нягледзячы на тое, што праца музыкантаў магла б аплачывацца лепей. Але гэты наш лёс, наша пакліканне. Зрэшты, у “май” установе, як я лічу, заробкі годныя.

Музычная школа ў Поразава адкрылася ў 1974-м. Жонка Генадзя Бутара, дарэчы, стаяла ля яе вытокаў, а сам ён уліўся ў калектыв установы двама гадамі пазней і з 1990-га яе ўзначаліў.

Як змянялася “музыкалка”? У адпаведнасці з дэмаграфічнай сітуацыяй: працаздольнае дарослае насельніцтва гарадскога пасёлка павольна з'яжджала туды, дзе хлеба і відовішчаў, як яно лічыла, больш, звязчы з сабою і сваіх дзяцей. Што албывалася на колькасці навучэнцаў. Урэшце, у рамках усеагульнай аптымізацыі музычная школа перастала быць самастойнай аўтаномнай ды ператварылася ў філіял Свіслацкай дзіцячай школы мастацтваў. Сёння ў ёй вучыцца 29 чалавек — амаль пята частка ад колькасці вучняў агульнаадукацыйнай школы.

— Але ў працэнтных адносінах цікавых дзяцей не стала менш, — сцвярджае Генадзь Уладзіміравіч. — Не было года, каб хто-небудзь з нашых выхаванцаў не працягнуў сваю музычную адукацыю. Многія цяпер працуюць у відомых калектывах краіны, дамагліся прызнання на самых розных узроўнях. Напэўна, нясіціла будзе хваліцца, але што ўжо тут... Напрыклад, мой сын Сяргей з'яўляецца выкладчыкам кафедры баяна і акардэона Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, ён лаўрэат шматлікіх міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў, фігура паважаная і ў асяроддзі професіяналаў, і ў звычайнай публіцы.

Да праблемных месцаў у дзейнасці такіх устаноў Генадзь Уладзіміравіч адносіць тое, што маладая спецыялісты ў малады паселішчы едуць працаваць без асаблівага жадання. Неперспектыўнымі яны іх лічаць — і ў плане побыту, і як плацдарм для пабудовы ўласнай кар'еры.

Генадзь Бутар — кіраўнік дынастыі.

Алена Казюк і Ганна Шалкевіч: “Паважаныя мясцовыя ўлады!”

— Я надна моцна не вінавачу моладзь, — кажа дырэктар. — Што ім, сапраўды, рабіць, як планавалі сваё жыццё, калі, дапусцім, у нас з жыллём цяжка? Таму адпрацоўваюць размеркаванне і з'яжджаюць.

А на высокіх нарадах такія “неперспектыўныя” установы заклікаюць шукаць “нутраныя рэзервы” — і ўсё ж такі знаходзіць магчымасці для таго, каб новае пакаленне выкладчыкаў у іх затрымлівалася, расло і машнела. Арыентуюць на тое, каб быў мінімізаваны адсёў навучэнцаў: няхай ты далёка не Панганіні, але скончыць ДШМ абавязаны.

— У цэлым, я за такі падыход, — гаджаецца спадары Бутар. — Хоць бы таму, што калі хлопцэ заняты, ён менш рызыкае трапіць у сумнеўную кампанію.

А найчасцей нагадуецца пра планы платных паслуг.

— Шчыра кажучы, мне гэта не вельмі падабаецца, — дзеліцца мой суразмоўца. — Асноўная наша задача — даць дзецям якасную пачатковую музычную адукацыю, каб гэтая база дапамагла працягнуць навучанне тым, хто захоча. І гадоўна мэта — прысчапіць выхаванцам агульны эстэтычны густ. Але калі жыццё прымушае, дык будзем зарабляць. Інструменты нам былішч абанавіць, моцна ўжо яны зношаныя...

НЯМА КАЛІ ПЛАКАЦЬ

Раз у два гады ў Поразава праходзіць фестываль польскай песні, кожны год — фестываль народнай музыкі і песні, арганізуецца шмат гульнявых і забаўляльных акцый для дзетак.

— Імкнесьці па максімуму “загружаць” наша мястэчка, насельніцтва якога складае каля тысячы чалавек, — паведамае загадчыца мясцовага Сектара культуры і вольнага часу Алена Андрушка. — Але на платныя мерапрыемствы — нават такія як дыскатэкі — моладзь адпачываецца з меншым энтузіязмам. А нам жа грошы зарабляць трэба! Таму нашы калектывы не проста гастролуюць, а выступаюць вельмі шмат, асабліва па раёне.

Дні вёсак, абрады, фестывалы, канцэрты... Праграмы для 43 населеных пунктаў, якія знаходзяцца ў зоне абслугоўвання Сектара, могуць прапаноўвацца на розных мовах — у залежнасці ад таго, дзе якая пераважае, бо на гэтай тэрыторыі суседнічаюць беларуская, польская і траўска на іх аснове. Асабліва папулярнаю карыстаюцца пастаноўкі Тэатра мініяцюр, актрысай і аўтарам якога з'яўляецца і Алена Уладзіміраўна.

— Вывозім нашы інсцэніроўкі і ў Польшчу, — распавядае яна. — Наогул, культурная сувязь з суседняй краінай у Поразава даўняя і трывая.

Папрацаваўшы ў беларускай культуры ў тры гады,

калі стан спраў у ёй быў зусім дрэнным, Алена Андрушка сённяшнім становішчам рэчаў зболышага задаволеная.

— Калі 1990-я можна назваць крызіснымі гадамі ў нашай культуры, бо намаганні дзяржавы хапала, у асноўным, толькі на тое, каб захоўваць “топавыя” мерапрыемствы, калектывы ды ўстановы, то сёння тая ж “перыферыя” ў гэтым сэнсе жыве паўнакроўным жыццём. Вядома, хочацца большага фінансавання, але і таго, што маецца, дастаткова тым жа бібліятэкам, цэнтрам, клубам, музеем, школам мастацтваў, каб вёсці цікавую, насычаную працу, вынікі якой выклікаюць станоўчую рэакцыю ў людзей. Нагураўна, пры ўмове, што ў іх супрацоўнікаў ёсць жаданне працаваць за агульнявым, прыдумляць нешта незвычайнае.

Паводле яе словаў, сённяшні работнік культуры стаў больш вольнай у тым, якім чынам арганізоўваць розныя імпрэзы.

— Металдычкі засталіся, але ў нас болей арыенту-

юцца на мясцовыя рэаліі, таму даверу ў публіцы стала куды больш. Ведаецца, калі некалькі гадоў таму і хацелася часам паплакацца ў камізэльку самому сабе, то цяпер — няма часу! Асабліва ўзімку, калі мерапрыемствы ідуць адно за адным, калі нас чакаюць ва ўсіх вёсках. Вельмі чакаюць! І мы павінны апраўдваць іх чакаанні!

Алена Казюк і Ганна Шалкевіч — таксама вядомыя тутэйшыя выдумшчыцы. Яны кулінары, фірмовай стравой якіх з'яўляецца банюха — вясельны, святочны пірог. Кажучы, “прыійшоў” ён у Беларусь з Германіі не меней за пару стагоддзяў таму. Сяброўкі лічаць сябе захавальнікамі рэцэпту падрыхтоўкі сапраўднай банюхі ў Свіслацкім раёне і рэўнасна ставяцца да такога звання. Спідарыня Казюк доўгі час працавала ў трыкатажным цэху, спідарыня Шалкевіч — у гандлі, цяпер абедзве — на пенсіі. Гэты тандэм я і папрасіў даць аглянку “культурнай кухні” Поразава.

Каментарый Алены КАЗЮК і Ганны ШАЛКЕВІЧ:

— З таго часу, як “культурную працу” ў Поразава ўзначаліла Алена Уладзіміраўна Андрушка, жыць у нас стала... вяселей! Столькі ўсялякіх мерапрыемстваў праводзіцца, што нават, бывае, стамляешся ад іх, прысці: “Алена, ты б супакоілася на тлэдзень, пералынула, ды і жыхарам дала б адпачынак!” Яна кіўне галавой — а там на выхадных зноў якая-небудзь падзея.

Шмат увагі стала надавацца састарэлым людзям — іх наведваюць клубныя работнікі, з нумарам якім-небудзь канцэртным прыйдуць, на свята вёскі выцягнуць — хоць бы і на ганак уласнага дома. Шчыра кажучы, адзін час у нас пра іх забываць сталі, а калі пра пажылых перастаюць памятаць, яны і паміраюць раней за адмераны тэрмін...

А можна мы праз газету “Культура” звернемся да мясцовых уладаў? Паважаны мясцовыя ўлады, мы ўдзячны вам за тое, што вы паставілі кіравальную культурай Поразава Алену Андрушка. Але ці не магло б вы выканаць і такую просьбу жыхароў? У нас тут ёсць возера — некалі проста выдатнае, але яго заросла травой і глеем. Яно бы трохкі пачысціць, паставіць на беразе альтанкі, разбіць невялікія атрапкіяны — і было б яшчэ адно месца для культурнага адпачынку жыхароў нашага гарадскога пасёлка. Не думаем, што для такога акультурвання спатрэбіцца вельмі вялікіх сродкі...

P.S. “К” разам са спідарынямі Казюк і Шалкевіч дзякуе кіраўнікам Свіслацкага раёна за ўдалае прызначэнне і далучаецца да просьбы бы хадайніца!

Апошні месяц зімы... Спрабуе лютаваць, а нам — не страшна. Ужо дзесьці над Эквадорам вясна збірае свае жыццедайныя роты і батальёны, каб надзейна атачыць Беларусь. Хто адмовіцца ад сонечнай блакяды пад радасны клёкат бусліных эскадрылляў (там у іх лецішча, а тут — Радзіма!) і кананаду крыгаходаў? Здрада абрыдлай зіме — не грэх. Стомленыя ад вірусаў і перападаў ціску беларусы чакаюць цёплай акупацыі. Дзесьці за Мар'інай Горкай, казалі, ужо бачылі перадавыя дзоры вясновай разведкі. А ў раёнах пачалі ўзмоцнена рыхтавацца да гукання вясны і наладжвання Масленкі.

Яўген РАГІН

І вось мы ўжо напярэдвесні...

Так, будзённага клопату ў работнікаў нашай культуры — заўжды вышэй за галаву. Тым больш, напярэдвесні, калі нават запозненая лютаўская завіруха нагадвае чаканую майскую залеву, калі літаральна ўсё жыве ў прадчуванні любові, кахання ды пазітыўных зменаў. Узор тут, як і заўжды, даюць нашы ветэраны вайны і працы. Да прыкладу, народны хор “Надзея” (цэнтралізаваная клубная сістэма Маладзечанскага раёна) накіраваўся за гастролямі ў Валожынскі раённы цэнтр культуры. Надзея Станкевіч піша: *“Лірычныя і рамантычныя творы пад акампанемент непераўздзенага музыканта, кампазітара і аранжыроўшчыка Леаніда Алейніка — віртуоза “Надзеі”. З поспехам выступілі і салісты — Аляксей Выбарнаў, Ларыса Грынеўская, Ніна Пацідзельніцава, Кацярына Малец, а таксама дуэты — Ніны Ізмайлавай і Наталлі Бладыка, Ірыны Былінскай і Івана Чарненкі, Таціяны Гржакавай (кіраўнік “Надзеі”) і Пятра Крупчанкі. Такія гастролі для калектыву — традыцыйныя. Сёлета “Надзеі” спаўняецца 35 гадоў”.*

Тэму ветэранскай няўрымслівасці працягвае выдучы рэдактар цэнтралізаванай клубнай сістэмы Валожынскага раёна Надзея Бондар. Аказваецца, пры мясцовым РЦК дзейнічае свой ветэранскі хор “Спеўныя сэрцы”. Ёсць тут і клуб для пажылых — “Верас”. Дык вось, творчыя калектывы Валожынскага цэнтра культуры выступілі ў Маладзечне. Гэта “алаверды” на гасціннасць суседзяў. Абменныя канцэрты — вялікая справа! Маладзечанцы да іх даўно прызываліся, таму ў канцэртнай зале быў несумненны аншлаг. Вывал: раўняцца на ветэранаў! Тым больш, сёлета мы адзначаем 75-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Няма сумневу, што заданая вышэй харавая калектывы ўжо цяпер старанна рыхтуюцца да гэтай святой даты. Як, зрэшты, і іншыя творчыя сілы краіны.

Да прыкладу, работнікі культуры Наваполацка прэзентавалі ў дзіцячай школе мастацтваў № 3 новы краянаўчы праект “Аб мінулым памяць захавем”. Яго распрацавалі супрацоўнікі бібліятэкі-філіяла № 8. Як распавядае дырэктар установы Таціяна Чэрнікава, у ходзе рэалізацыі праекта для шырокай грамадскай прыядкрыцця шматлікія таямніцы гарадскога пасёлка Баравуха. У тым ліку, і датычныя Полацкага ўмацаванага раёна, доты якога размешчаныя непалаток. Дзякуючы ім, абарона ў раёне Баравухі трымалася ў 1941 годзе два тыдні...

Гэты год багаты на юбілеі і для народнага ансамбля народнай музыкі “Радуніца” аграгарадка Козенкі Мазырскага раёна. Днямі ў рэдакцыю заскочыў кіраўнік “Радуніцы” Мікола Туравец. Вы яго павінны памятаць, я шчыра паважваю гэтага чалавека і час ад часу пішу пра яго “прыдумкі”. У студзені споўнілася Міколу Васілевічу 60 гадоў. А “Радуніца” — 30. Але ўражвае не гэта. У галаве не надта ўкладаецца тое, што з гармонікам на сцэне выступае Туравец роўнячка 55 гадоў! Інакш кажучы, чытаў ён яшчэ так сабе, а ўжо на сельскай сцэне музічываў. Варта дадаць яшчэ і тое, што “Радуніца” — адзін з першых на Гомельшчыне ансамбляў, які працуе ў змяшаным жанры: спявае, танцуе, выконвае музыку. І робіць гэта паспяхова, заўжды вынікова выступаючы на знаных фестывалях і конкурсах. Напрыклад, летась на республіканскім фэсце “Хрысціянская культура Беларусі” самадзейныя артысты з-пад Мазыра атрымалі не толькі дыплом, але і запрашэнне ў Італію. Яны таксама чакаюць вясны, каб выправіцца ў гастрольную вандроўку. Не сумняваюся,

экспансійным італьянцам даспадобы прыйдуцца вясельны барабан, гармонік, шымбалы і скрыпачны кантрабас. Варта толькі раз паслухаць гэтае гучанне, каб зацьпе сабе пытанне: і як я толькі жыў раней без такога неўтаймоўнага мажору?

Рэдактар Полацкага раённага цэнтра культуры Кацярына Паўлюк распавяла пра святкаванне Дня ручнога пісьма альбо

почырку: *“Ветлівыя дзяўчаты прапанавалі запойніц анкету з тэматычнымі пытаннямі, мадавалі эмблему “Размаўляем па-беларуску!” Творчая група ў складзе мастацкага кіраўніка Алены Кабяковай, мэтадыста Надзеі Зайцавай і кіраўніка народнага клуба Кацярыны Квашиной прааналізавала анкету і падрыхтавала мерапрыемства пра нашых лепшых пісьменнікаў і іх творчасць. Далучыўся да свята і ансамбль народнай інструменталі Полацкага РЦК”.*

На здымках:
1 Валожынскі “Спеўныя сэрцы” “аншлагуюць” у Маладзечне.
2 Ансамбль народнай інструменталі Полацкага РЦК дае канцэрт у падтрымку беларускай мовы.
3 Майстар-клас Таціяны Карчажкінай у Бабруйску.
4 Юбілейнае чаюванне з пісьменнікамі ў Квасоўскай сельскай бібліятэцы Гродзенскага раёна.

чыўся да свята і ансамбль народнай інструменталі Полацкага РЦК”.
Галоўны бібліятэкар па бібліяграфічнай рабоце інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра Вольга Гулеўская не паленавалася і вызначыла, у каго з беларускіх літаратараў сёлета круглая дата з дня нараджэння. Вось гэты спіс: Міхась Лынькоў — 120 гадоў; Паўлюк Трус — 115; Алесь Якімовіч — 115; Васіль Быкаў — 95; Артур Вольскі — 95; Уладзімір Мазго — 60. Цягам года кожнаму са згаданых пісьменнікаў, я так зразумеў, будзе прысвечана асобнае мерапрыемства. Пры гэтым вельмі не хацелі бы, каб уся “актыўнасць” зводзілася

адно толькі да арганізацыі якой-небудзь фармальнай кніжнай выставы. У Год малой радзімы да пытання варта падыходзіць больш уважана. Уззяць, да прыкладу, Паўлюка Труса. Год таму мы пісалі пра тое, што ў вёсцы Нізак Уздзенскага раёна, апрача згаданага Паўла Адамавіча, нарадзіліся Кандрат Крапіва і Лідзія Арабей. Вёска — непerspектыўная. Дык каму, як ні бібліятэкаркам казаць у поўны голас пра тое, што Нізак павінен застацца, няхай і не як паселішча, а як літаратурны мемарыял! Якім ён павінен стаць? Няхай вырашае грамадства. Але рэй па каардынацыі меркаванняў тут павінны весці ўсё ж бібліятэкары — захавальнікі слова, уражання, мары. У адваротным выпадку “гуглаўскі” перакладчык калі-небудзь выдасць нехайнаму карыстальніку не Паўлюка Труса, а Паўлюка Баязілічу. І апошні варыянт, не дай Бог, падасца больш прыдатным для паўсядзённага карыстання.

Цяпер — пра мастацкія выставы. З Лідскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці паведамляюць: у адзеле рамёстваў і традыцыйнай культуры працуе выстава “Жанчына-чараўніца”. Яна ўжо стала традыцыйнай і праходзіць у чацвёрты раз. Сёлета вынік уласнага натхнення дэманструюць 22 майстрыхі з Ліды і Лідскага раёна. Сярод экспанатаў — лялькі, вырабы з саломы, вышыўка, упрыгожванні, вязане адзенне, кераміка.
Пераманальнае выстава Таціяны Карчажкінай працуе ў Палацы мастацтваў Бабруйска. Супрацоўніца аддзела мастацкай творчасці Наталія Кулікова распавядае: *“Таціяна Сярэеўна, добра вядомая як мастацтвазнаўца і чудаўны майстар на рабоце са скурай, выступае ў амплуа таленавітага графіка. Сярыя з дваццаці работ у розных тэхніках монатыпій, аквартып, акавэрлі на сярвым і ў класічным выкананні прытом у туюж адлюстраввае доўгія гады творчага шляху. Самыя лепшыя работы былі створаны яшчэ ў 1980-х гадах мінулага стагоддзя пасля скачэння Мінскага мастацкага вучылішча імя Аляксея Глебава на спецыяльнасці “Выкладчык чарчэння і малювання” і ў перыяд навучання ў Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце на факультэце “Гісторыя і тэорыя вывучэння мастацтва”. За пяцінаццаць апошніх гадоў адбылося больш за дзесяць персанальных выстаў Таціяны Карчажкінай у Мінску, Светлагорску, Барысаве, Лагойску, Старых Дарогах, Слуцку, Капылі, Клеўску”.*

Цікавая гітарка атрымалася паміж пісьменнікам і музыкантам Андрэем ДЗІЧЭНКАМ і мастаком Аляксандрам ШАБЛЫКАМ, які натхняецца імпрэсіянісцкім жывапісам і піша фантастычныя сусветы. Адзін суразмоўца імкнецца вярнуць другога ў паўсядзённую рэальнасць, а той, у сваю чаргу — пераканаць візаві ў рэальнасці ўласных фантазій. Чыя ўзяла, меркаваць вам.

— Чаму вы ніколі не малоеце прыроду? Няўжо фантастычны свет пазбаўлены звыклых для беларуса лясоў і палёў?

— Ды не, сустракаюцца часам у мяне і дрэвы, і лес. Ёсць не тое каб палі, але пустыя нейкія. У гэтым свеце наогул можа быць усё што заўгодна. Мае карціны — своеасаблівыя ключы да Туманнах Земляў. А таксама генератары і маякі, з дапамогай якіх уяўленне асвятляе прастору вакол і пашырае свет далёка за межы рамы. Карціна таксама можа выяўляць нейкую прывідную сутнасць або своеасаблівы код прадмета, месца, персанажа, і ў гэтага кода ёсць мноства інтэрпрэтацый. Зрэшты, кожны з уяўляецца незалежным падарожнікам у гэтых сусветках і вольны ў сваіх метадах даследавання. Наогул, я б сказаў, што творчасць і падарожжа (або ваенны паход) для мяне — амаль раўназначныя рэчы.

— Вы кажце пра нейкія паходы з фантастычнага свету. А ці давядзіцца вам здзяйсняць штодзённыя паходы на працу?

— Працую ў тэатры мастаком-афармляльнікам, і таму паход на працу для мяне — не такая штодзённая руціна, як была раней, калі я рабіў у офісе. Хутчэй, мне здаецца, бышчам я наведваю нейкі творчы гурток. Наогул, сацыялізацыя ў гэтай меры для мяне важная. Без рэгулярных хаця б мінімальнага зносінаў з соцыумам чалавек нешта губляе і патроху дзічэе — праз такі перыяд я таксама калісьці праходзіў. Улетку на працу езджу на ровары, гэта дадае мне адчуванне свабоды ў параўнанні з грамадскім транспартам. Хоць метро я таксама люблю, яно натхняе на стварэнне асабліва падземных сусветаў.

— Вы мастак з андэграўнда, пра якога ведаюць дзякуючы сацыяльным сеткам. А калі б вам зараз прапанаваў і ўступіць у Саюз мастакоў, ці пагадзіліся б?

— Я зусім незнаёмы з гэтымі структурамі, таму не ведаю. Я — самавуц і адзіночка. Мне больш падабаюцца нефармальныя аб'яднанні людзей, якія займаюцца мастацтвам. І добра, калі гэтых аб'яднанняў шмат, калі паміж імі ўзнікаюць дыялогі і спрэчкі.

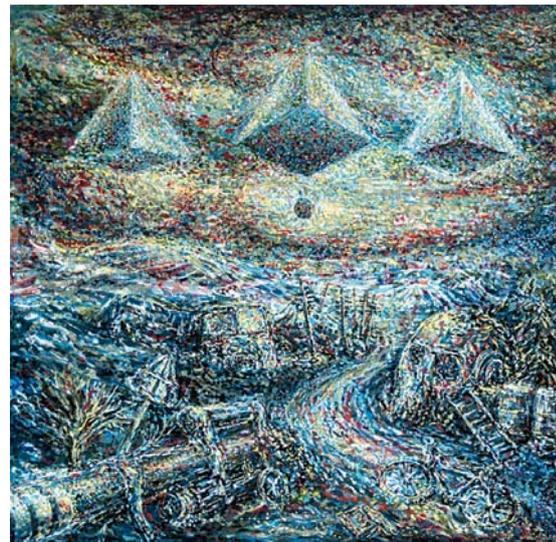
— Вашы працы прасякнутыя XX стагоддзем. Складаецца ўражанне, бышчам гэта навукова-фантастыка 1950-х. Які адчуваеце тую эпоху?

— Фантастыку я люблю з дзяцінства. Чытаў у асноўным заходніх пісьменнікаў: Рэя Брэдберы, Роджэра Жэлязны... А калі казаць пра 1950-ы, то імперская архітэктура майго горада з'явілася менавіта ў гэты час. Гэта быў, можна сказаць, перыяд новага нараджэння Мінска — быў птушка Фенікс з попелу вайны. Эпоху, прадстаўленую ў Сусвеце Туманнах Земляў, можна параўнаць і з 50-мі, але таксама яна сплеленая з сярэднявеччам. Гэта значыць, магія эфіру, вар'яч-

Ён займаецца архітэктурай Сусвету

Аляксандр Шаблыка

“На подступах да ядра матэрыі”. 2018 год.

кія рыцарскія ордэны, медумылучнікі, драконы-кібаргі суседнічаюць тут з паравымі машынамі, прывіднымі цягнікамі і аўтамабілямі з рухавікамі ўнутранага згарання, якія пераадоляваюць светлавы бар'ер на Магічнай шашы.

— Па сваёй адукацыі вы архітэктар. Ці давядзілася працаваць па спецыяльнасці? Або адукацыя — гэта фармальнасць?

— Адукацыя для мяне — не проста фармальнасць. Архітэктура ўяўляецца мне магчымым ўвасаблення магіі ў камяні і геаметрыі. Сам я займаюся архітэктурай Сусвету.

— Мастак — гэта заўсёды фантаст?

— На мой погляд, задача мастака — з дапамогай фантазіі ствараць з бясформеннай руды і хаосу новую канструкцыю, аб'ект сплуннай прыроды і парадку. Уяўляць — значыць быць фантастам.

— Дзе для вас праходзіць лінія размежавання паміж дэльтантызмам і прафесіяналізмам у жывапісе?

— Цяжка сказаць. На мой погляд, прафесіяналізм павінен выяўляцца ў максімальна алкажным стаўленні да напісання карцін і ў нейкай апантанасці творчасцю. Самавуц Анры Русо, несумненна, быў вялікім прафесіяналам.

— А што для вас рэалізм?

— Рэалізм заключаецца ў дакладным адлюстраванні свету — каб па тваіх карцінах можна было яго вывучаць. Мае героі жывуць у свеце, дзе рэальна ўсё, што яны змогуць уявіць, удышкавыя выпушчаны са шклянкой колбы туман, які быў набыты дзе-небудзь на чорным рынку ў горадзе-лабірынце Уверзанху. І мроя пачынае матэрыялізавацца з бясформеннай шыпячай масы эфіру. Калі ў вачах майго героя дрэва ператвараюцца ў гатычныя храмы, то гэта рэаль-

насць — ён здатны ўвайсці ў гэты храм і схіліць калена перад сваімі багамі. Але вярнуцца назад ва ўласны свет можа аказацца нялёгка.

— У вашых працах вельмі шмат сіняга колеру. Чаму вам падабаецца менавіта ён?

— Сіні і блакітны колеры ды іх адценні мне заўсёды здаваліся вельмі моцнымі па ўздзеянні, і пры гэтым яны робяць уражанне таямнічасці і чыстай энергіі. Я люблю зіму: хоць сіняга колеру ў зіме амаль няма, яе прынята маляваць блакітна-белай. Сінім можа быць і акіян, і космас, і асвечаная неонавымі агнямі ноч у мегаполісе кіберпанкавай будучыні — мне камфортна ў такіх прасторах. Але іншых колераў на маіх карцінах таксама хапае.

— Вы адразу адчуваеце каляровую атмасферу будучай карціны?

— Адроз. Прыкрыўшы павекі, я перамяшчаюся ў іншае вымярэнне і бачу карціну цалкам, у колеры, скрозь заслонку і скажэнне ў прасторы. Ты чуюш хруст снегу, рух паветра... Часам карціну запайнае шпіння. Бывае, на цябе з іншага свету накіраваны чыйсьці позірк. Далей — праца. Гэта працэс доўгі, і пакуль я не адчуваю, што вынуў з пароды патрэбны мне артэфакт.

— Як здарылася, што вы прыйшлі да жывапісу, і ён праглянуў вас цалкам?

— Маляваў я патроху з дзяцінства, але сур'ёзна заняўся жывапісам параўнальна позна, у 26 гадоў. Да таго часу я ўжо дастаткова вывучыў гісторыю паралельнага сусвету, каб прыступіць да яго вывучэння. А натхнялі мяне тады ў асноўным менавіта кнігі і кіно, толькі потым жывапіс. Памятаю, як падчас хваробы прачытаў апошняю трылогію раманаў Уільяма Берроўза — гэта быў сапраўдны вопыт

трансцэндэнтнага перамяшчэння ў створаныя выдатным мастаком сюррэальныя прасторы. І, вядома, на мяне паўплываў наш пануры горад. Пошукі месцаў сілы, парталаў, якія вядуць у Вежу-Вось-Сусветаў, дамоў, прарослых з іншай рэальнасці, былі маім заўсёдным баўленнем часу. З дзяцінства ў мяне ўзнікала жаданне пабудаваць вялікую канструкцыю з малюнкаў і знакаў, стварыць нейкі вялікі лабірынт, чым па-свойму і з'яўляецца Сусвет Туманнах Земляў. Таксама на мяне вялікі ўплыў аказалі такія вялікія міфатворцы XX стагоддзя, як Лаўкрафт і Толкін.

— Якой вы бачыце эвалюцыю сваёй творчасці ў будучыні?

— Хутчэй за ўсё, Ордэн туману разрасцецца да макраштабаў, ахопліваючы цэлы шэраг галактык. Сетка ордэнскіх крэпасцяў і канцылярый аглядзе сусвет, час будзе неспакойны. Ордэн зробіцца цяжка кантралюемым, і ва ўсіх цёмных кутках галактык расплазюцца мафіёзныя групы, секты, карлікавыя галактычныя імперыі і іншыя змрочныя ўтварэнні, якія алкалоліся ад Таёмнага ордэна туману. У рэшце рэшт, ён прыйдзе да заняпаду, але адразу ж зноў, як не раз ужо адраджаўся. Цяперашняе ўвасабленне ордэна далёка не першае, а яго заснавальнік і вялікі магістр быў археолагам і даследчыкам, які вывучыў і ўваскрасіў старажытныя традыцыі магіі эфіраў.

— Зразумела. А адкуль увогуле ўзяўся Ордэн? І чаму вы яго так называеце?

— Я яго не называў. Традыцыя гэтай арганізацыі вельмі старажытная, і я дапушчаю толькі ў яе знешнія колы. Члены ордэна не прымаюць гэсцей і неаднаразова выказвалі мне сваю незадаволенасць з нагоды ўмяшання ў справы гэтай “дзяржавы ўнутры

■ Даведка

Аляксандр ШАБЛЫКА нарадзіўся ў Мінску ў 1983 годзе. Скончыў Мінскі дзяржаўны архітэктурна-будаўнічы каледж па спецыяльнасці “архітэктура”. Удзельнічаў у калектыўных выставах у Беларусі і Расіі. Свае працы называе “арт-фактамі, знойдзенымі ў ходзе даследаванняў паралельнага сусвету”. Усе яны аб'яднаны агульнай гісторыяй і міфалогіяй.

дзяржавы”. Ордэн не прывязаны да тэрыторыі, таму што фокусы з прасторай — гэта яго дзейнасць і збор. Будучы мабільным, на захопленых тэрыторыях ордэн перш за ўсё ўзводзіць цэлы шэраг пабудоваў асаблівай архітэктуры. Яны валодаюць дзіўнай прыягальнасцю формаў фасадаў, пры крайняй сваёй прастаце і аскетызме. Гэтыя некалькі дамоў, мастоў і васьмівугольных вежаў мяняюць аблічча ўсяго горада, яго аўру, самі гараджане становяцца іншымі. Горад, аднойчы захоплены ордэнам, назаўжды набывае яго адмысловую метку: у ім не спыняюцца туманы, а на траве, лісці і галінах дрэў выступае іней, нават у параўнальна цёплага надвор'я. Гэта спалучаецца з начным свячэннем палёў вакол гарадской рысы, а вада ў рэках і студнях набывае прысмак дурманлівага віна. Такім стаў велічны Ахаратме, горад з камяня колеру слановай косці, які таемны ордэн захапіў усю на адну ноч. І нават хуткае вызваленне сталіцы нанарніцу не пазбавіла яго ад меткі ордэна.

— Прабачце, перапыню і задам апошняе пытанне: ці такія падарожжы часам вас не стомляюць?

— Пасля доўгага паходу, калі патрапае ў баях падраздзяленне ірэнды ў мокрым снезе, акутанае імглою, а запаветная шытагдзі ўсё яшчэ не ўзятая, стомленасць непабежна. Але гэта да часу. Бывае, я пакідаю карціну і пачынаю новую, адчуваюшы які-небудзь раптоўны імпульс, а пасля, перагрупаваўшы войскі, вяртаюся да папярэдняй. Або пішу паралельна дзве карціны. Як сьвярджаюць некаторыя летапісныя крыніцы, ордэн ніколі не знікае, а часова сыходзіць у створаныя ім разломы ў прасторы і вечна маршыруе там, у імгле іншых вымярэнняў, каб аднойчы вярнуцца.

Прамінуў ужо больш за год з таго снежаньскага дня, калі на зямлі на аднаго добрага чалавека стала меней. Заўсёды ўсмешлівы, падцягнуты, бадзёры, мастак Мікалай Дуброва пакінуў наш свет раптоўна. Адбылося гэта непасрэдна на сустрэчы выпускнікоў у сяле Каменка, акурат у той гістарычны момант, калі ён прэзентаваў роднай школе сваю карціну. Сэрца...

ЛЕТАПІС КРАЮ

Крыху пазней мастацтвазнаўцы раскладуць творчасць Дубровы па паліцах, апішучы яго манеры, стыль, унёсак у беларускае мастацтва. Але ўжо і цяпер зразумела, што культура Гомельшчыны панесла цяжкую страту.

Пра знешні выгляд мастакоў звычайна не гавораць, робячы акцэнт на іх творчасць. Але як выкрасліць з памяці ягоны круглы твар з добрымі, дзівоснымі, таксама круглаватымі ярка-блакітнымі вачыма? Дабрадушны выраз таму твару надавала і абавязковая барада, часам акруглая, часам “лапатай”. А вузкія скураныя штаны — такія звычайна носяць нейкія рокеры-металісты — пацешна дапаўнялі яго гарманічным вобраз “палешука”.

— Я рады за свайго сябра, які выдатна праспяваў і працягвае спяваць сваю песню... — прамаўляў у 2016 годзе на адкрыцці выставы “Зямля палеская” ў Нацыянальным мастацкім музеі старшыня Саюза мастакоў Беларусі Рыгор Сітніца.

Шчыра кажучы, карціны Дубровы не вельмі нагадваюць песню ці музыку, з якой так часта любяць параўноўваць жывапіс. Меладыйнасьцю вылучаюцца творы, больш набліжаныя да абстрактнага мастацтва. Мікалай жа стварыў своеасаблівы летапіс краю, альбо — як адзначыў у сваім некрологу архіепіскап Гомельскі і Жлобінскі ўладыка Стэфан, “карціны Мікалая Кузьміча — гэта як экскурсія па Палессі, якая апявае прыгажосць роднай зямлі і простага чалавека”.

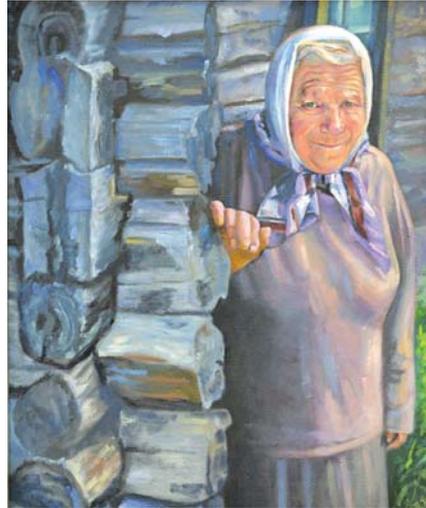
ДУБ І БЯРОЗА

У Беларусі шмат месцаў з найменнем Дуброва. Толькі ў Гомельскай вобласці налічваецца 11 аднайменных паселішчаў. А колькі іх у іншых абласцях, а таксама ў суседніх Расіі і Украіне! Пэўна, аналагі такога тапоніму ёсць ва ўсіх славянскіх краінах. Ён пазначае раўнінны лес з перавагай дубовых дрэў. Так верыцца ў вітальную сілу прозвішча, што асацыюецца ў нас з магутным дубам...

Жыў на Палессі мастак...

Мікалай Дуброва.

“Антоняўна”. 2011 год.

Тым не менш, Мікалай Дуброва нарадзіўся 15 студзеня 1952 года ў вёсцы Бярозаўка Мазырскага раёна. Разам са сваім братам Віктарам, скончыў Пензенскую мастацкую вучэльню. Затым, у 1982 годзе, паступіў у Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут — цяперашнюю Акадэмію мастацтваў. Гэта ўжо само па сабе свядчыць пра адоранасць абодвух братоў. На другую палову XX стагоддзя прыпадае росквіт беларускай графікі, і адпаведнае адзіленне БДТМІ славілася на ўвесь Савецкі Саюз. Таму паступіць туды звалася нерэальным.

Кажучы, Віктар Кузьміч Дуброва быў адным з любімых вучняў народнага мастака СССР Міхаіла Савіцкага. Малады творца валодаў яркім талентам і падаваў яркім надзеі. Ды, на жаль, лёс яму адмерыў вельмі кароткі век: мастак пакінуў гэты свет ішчэ ў 1994 годзе. След яго жыцця і творчасці губляецца ў Мазыры... Сёння я вельмі шкадую, што не распявала ў Мікалая Кузьміча пра яго брата, пакуль такая магчымасць была.

У АТМАСФЕРЫ ПРАВІНЦЫІ

Мікалай Дуброва вядомы найперш не графікай, а жывапісам, з дапамогай якога ён як мог апяваў сваю малую радзіму. У Беларусі цяжка кагосьці здзівіць пейзажным жанрам — і, напэўна, таму на змену драматычна выбудаваным прыродным матывам у творчасць мастака паступова прыходзяць глыбокія па сваім змесце партрэты ў апошняй гады жыцця. Антонаўна з аднайменнай карціны разам са сваім докам назаўсёды застанецца ў памяці людзей такой, якой яе убачыў і захаваў мастак.

“Зімовы краевід”. 1999 год.

“Святочны дзень”. 2007 год.

Пажылая жанчына ў хустцы і старой расцягнутай кофце засыла, абапёршыся рукой на кут бярвеністай хаты. Святло слізае па ейным круглявым твары, па траўцы, што вясяла зелянее на заднім фоне. Погляд Антонаўны хоць і скіраваны на глядача, але ўпарта ўнікае кантакту з ім. Яна пагружана ў свае думкі, аднак шкаўнасьць да таго, што адбываецца на вуліцы, прымусліла яе выбрацца з

дому. Атмасфера глухой правінцыі — паніяцца, не толькі геаграфічнага, але таксама і духоўнага ды і сацыяльнага — перададзена вельмі праўдзіва, тонка, прачула і высокапрафесійна.

Такія і іншыя партрэты з гэтай серыі. Старыя людзі, то са скамечанай ляслязлівых вачэй хусткай, то цяжка абапіраючыся на карчакаватую палку, моўчкі сузіраюць за тым, як слізае

паўз іх наш век, XXI стагоддзе. Са спакойным выразам твару і глыбока схаваным пачуццём годнасці, яны нібы выплываюць з глыбіні палатна, з нетраў пражытых гадоў, з задворкаў існасці. Гэтым карцінам — самае месца ў музеі!

ПОГЛЯД СПАДЫЛБА

Раман з адным з найпрыгажэйшых беларускіх гарадоў Мазыром пачаўся ў Мікалая адразу па заканчэнні ім тэатральна-мастацкага інстытута. У той час там жыў і працаваў знакаміты на ўсю Беларусь мастацкімістам Мікалай Пушкар. Чалавек з цяжкім лёсам.

З партрэту пэндзля Дубровы на глядача спадзіба, без залішняй сентыментальнасці паірае шырокі ў плячах чалавек у турэмнай ватоўцы. Сквозь лагерныя “лічыбы на сэрцы” праступілі кроплі гарачай крыві, а ў руцэ — моцна заціснуты чырвоны партыйны білет...

Дый гэта не рука, а магутны кулак, які нездарма з’явіўся на пярэднім плане карціны. Пушкар можа пастаяць за сябе, за краіну, за перакананні! Твар былога

беспрытульніка і зняволенага паўнішча добрым гумарам — няглядзячы ні на што. Глядач дзюкуючы гэтай карціне можа не толькі ўбачыць, але і “прачытаць” перыпетыі лёсу вялікага майстра і чалавека.

Дуброва выкладаў у педінстытуце, кіраваў народнай студыяй выяўленчага мастацтва “Фарбы” Мазырскага цэнтра творчасці дзяцей і моладзі, з вялікім задавальненнем працаваў у сваёй майстэрні. Узнагароджаны ордэнам Кірылы Тураўскага І ступені, медалямі Францыска Скарыны і “100 гадоў славіскаму руху на Беларусі”. А вось выставамі распешчаны не быў.

НА ПЛЁСАХ

Як падаецца, развіццё выяўленчага мастацтва ў апошні час змяняе абароты. А вось магчымасці для творчасці наадварот узрастаюць. Моднай з’явіўся на мяжы стагоддзяў сталі спецыяльна арганізаваныя кароткатэрміновыя зборы мастакоў дзеля работы на прыродзе і абмену прафесійнага досведу — пленэры. Вельмі любіў працаваць у гэтай творчай добразычлівай абстаноўцы і Мікалай Кузьміч. На пленэрах ён пачуваўся, сваім сярод сваіх, быў разняволеным і таварыскім. І таму хутка і ўмеда стварыў алейм мноства эцюдаў. Як прызнаны мастак, Дуброва выяжджаў на пленэры і ў іншыя краіны, асабліваю прыхільнасць меў да Галандыі. Але і невялікім рэгіянальным падзеям не адмаўляў. Такім, як, напрыклад, “Рагачоўскія плёсы”.

Рагачоўшчына, дняпроўскія краевыя якой памятаюць знакамітага Уладзіміра Караткевіча — вабны куток і для пачаткоўцаў, і для мастакоў масітных. Прыбыўшы на пленэр, Дуброва нікому са стэронах не дэманстравалі свой настрой. Ніхто б не здагадаўся, што ўнутры ў яго пануе бязладдзе, што ён перажывае складаныя сямейныя праблемы — хаця яны былі. Усе ведалі толькі, што ён адзін гадуе дачку ад другога шлюбу і жыцьцё яны добра ды дружна...

“Уж сколько их упало в эту бездну разверстую вдали...” — неверагодна пранікнёная радзі вялікай Марыны Цвяткавай гучаць для нас голасам Алы Пугачовай. Так няўмольны. Трэба сёння аддаць належнае даробку Мікалая Дубровы, ушанаваць яго памяць добрым словам, правільна распарадзіцца творчай спадчынай, якая ў поўнай меры яшчэ не апэная. Але няма сумневаў, што яна абавязкова паслужыць на славу Беларусі.

Леся МІЛЕЙША

Гісторыя, якую мы распавядзем, пачалася 1 лютага 1760 года ў Менску, які ў тых часы быў “сталіцай” ваяводства. Фіналам стаў расстрэл па прысудзе Галоўнага Трыбунала ВКЛ падскарбія таго ж Трыбунала Міхала Валадковіча, якому было на той момант усяго 25. Рэха растрэльнага залпу, якое пралунала над Менскам у марозную ноч з 12 на 13 лютага, скаланула ўсю “Літву” і ледзь не прывяло да грамадзянскай вайны. Тое, што пачалося як фарс, завяршылася трагедыяй.

Невыпадкова, што ці не ўсе пісьменнікі таго часу, карані якіх — у беларускай зямлі, не абыходзілі ўвагай гэтае здарэнне. Сярод тых, хто “пацешылі” Марцін Магушэвіч, Станіслаў Рэйтан і Генрык Жавускі (далёкія сваякі Валадковіча), Эдвард Катлубай, Ігнацы Ходзька, Уладзіслаў Сыракомля, Казітан Крашэўскі... А ўжо ў наш час беларускі гісторык Андрэй Мацук апублікаваў сваё даследаванне “Права і справа смяротнага пакарання Міхала Валадковіча ў 1760 г.”, паказаўшы, як працаваў складаны механізм беларускай палітыкі XVIII стагоддзя. Новыя і цікавыя дакументы, датычныя гэтай справы, удалося знайсці і нам. Склаўшы разам досвед папярэднікаў і свой ўласны даробак, паспрабуем прадставіць чытачу “3D-гісторыю” — хаця, шчыра кажучы, гукі стрэлаў і вібрацыі конскага тупату, гучныя “Віваты!” і водар “дыму Айчыны” ў якасці дапаўнення былі б больш чым дарэчы.

МІХАЛ З РОДУ ВАЛАДКОВІЧАЎ ГЕРБУ “РАДВАН”

Стары беларускі шляхецкі род Валадковічаў мае даўнюю гісторыю — з канца XV стагоддзя. Багата звестак аб ім можна знайсці ў працах гісторыка Фелдара Чарняўскага, выдатнага знаўцы гэтага роду. Мы ж канцэнтруем увагу на прамых продках Міхала.

Пасля страшнай вайны сярэдзіны XVII стагоддзя Валадковічы занялі даволі сур’ёзны пазіцыі ў Менскім ваяводстве. Дзядулем Міхала быў менскі стольнік Дамінік Валадковіч. Адзін з дзядзькоў — знакаміты першасвятар уніяцкай царквы Рэчы Паспалітай Феліцыян-Піліп. Кар’ера бацькі Міхала Лявона як менскага ўраўніка таксама склалася даволі паспяхова, але значнай ролі ў палітычным жыцці ВКЛ ён не адыграў. У шлюб з Канстанцыяй з Цэханавічых яно нарадзілася трое сыноў і дачка Тарэза. Дарчы, у 1739 годзе ў менскім касцёле Найсвяцейшай Панны Марыі яна пабралася шлюбам з гусарскім харужам і наваградскім стражнікам Дамінікам Рэйтанам. А праз год у іх з’явіўся першынец Тадэвуш, у будучыні — наш нацыянальны герой! Менавіта праз Валадковічаў парадзіліся роды Рэйтанаў, Каспошкаў, Дамейкаў.

Міхал, наймалодшы з дзядзькоў Лявона, нарадзіўся ў 1735 годзе. Паколькі Валадковічы

належалі да прыхільнікаў нясвіжскай галіны Радзівілаў, то і самому Міхалу, і ягонаму брату Юзафу было наканавана пераняць ад бацькі рэй у радзівілаўскай партыі Менскага ваяводства. Як сведчаць паданні, Міхал з дзіцячых гадоў быў сябрам караля Станіслава “Пане Каханку”, старэйшага за яго ўсяго на год. І, паводле чутак, адзінае, пра што шкадаваў Каханку на схіле жыцця, была трагічная смерць лепшага сябра Міхала і падзел краіны ў 1772 годзе.

УЗОРЫ “ШЛЯХЕЦКАЙ РАМАНТЫКІ”

Але такое сяброўства вымагала і адпаведных паводзінаў. Бо, як вядома, Радзівілі і сам не быў анёлам, і таварышы, падараньня ў княскі почат, мусілі трымаць “высокую планку даверу”. То бок, быць годнымі ўдзельнікамі любых, нават самых шалёных выхадка маладога князя. Таму імёны Міхала і Юзафа Валадковічаў на Меншчыне грэмелі. Асабліва сярод апанентаў Радзівілаў.

Прадагом да трагедыі 1760 года паслужыла старая варажнеча паміж двума магнатскімі кланамі — Радзівілаў і Чартарыскіх (г.зв. “Фаміліі”), якія карысталіся падтрымкай “масквы”. Як піша гісторык Андрэй Мацук, новы выток супрацьстаяння паміж магнатскімі групамі распачаўся ў 1755 годзе. І, вядома, не без даўэй-прычыны.

Як заўсёды, падставай паслужыла барацьба за ўплыў у дзяржаве — за пасады, уладу і вялікія грошы. Пры двары караля Аўгуста III клан Чартарыскіх пачаў губляць пазіцыі, але здавацца не збіраўся. Цяпер цяжка сказаць дакладна, што ў гэтай “вайне” было на карысць дзяржавы. А вайна была архіскладаная. Чытаючы, як інтрыгавала наша шляхта і магнаты, змагаючыся за “прамень сонца” на сваім твары пад пахмурным беларускім небам, разумееш, што жарсці былі не менш палкія, чым у якіх француззаў часоў Рышэльё. Праўда, не знайшлося пакуль свайго Дзюма, які б па-майстэрску вымалываў мясцовых “трох мушкетэраў”.

Адной з першых ахвяраў 1755 года ледзь не стаў “радзівільчык” Юзаф Валадковіч. Будучы дэпутатам Трыбунала, які адбываўся ў Вільні, ён патрапіў у пастку, падрыхтаваную папелічнікамі Чартарыскіх. Неякі Францкевіч, піньскі гродскі падстараста, заваў яго ў палац Флемінгаў, дзе кватэраваў. Там на Валадковіча накінулася зграя шляхцоў з шаблямі. Вы-

“Злачынства і пакаранне” літвіна

Частка I.
Іх норавы

Бойка на шляхецкім соймкіу. Нямецкая гравюра 1735 года.

ратавала яго ад немінучай смерці толькі фізічная моц (як ва ўсіх Валадковічаў), выдатнае валоданне халоднай зброяй і своечасова прамоўленая кімсьці фраза, што на дапамогу ўжо ляціць Пане Каханку.

Рубака атрымаў 26 ранаў, але выжыў. Тым шляхцокам, якія ў 1756 годзе прадстаўлялі на менскім соймкіу варажню Радзівілам партыю, пашанцавала куды меней — некалькі з іх загінула ў сечы ад рук братоў Валадковічаў і іх сяброў. Быў сярод іх і Багусьвіч, бацька Станіслава, які ў 1773 годзе стане поплеч з Тадэвушам Рэйтанам і Самуэлям Корсакам.

Думаешца, пара такіх эпізодаў (а было іх значна болей і больш крываваых), з’яўляюцца неблагой ілюстрацыяй “шляхецкай романтикі” таго часу. Таму ўсё, што адбылося праз чатыры гады з Міхалам Валадковічам — толькі працяг супрацьстаяння, ці нават яго кульмінацыя.

МАРАЛЬНАЯ САТЫСФАКЦЫЯ

Незадоўга да Трыбунала 1760 года краснаслёскі стараоста Юзаф Валадковіч стаў фігурантам крымінальнай справы. Меў ён суседа, ста-

рота шляхціца Яшыніча, які валодаў з даўніх часоў невялічкім фальваркам на берэзе возера. Наумаўшы далучыць той фальварак да сваіх немалых уладанняў, Валадковіч прапанаваў Яшынічу прадаць яго. Але той адмовіўся. З гэтай хвіліны не меў ён спакою ні днём, ні ўначы, бо помслівы ўсё шодзіў яму чым мог.

Даведзены да адчаю, Яшыніч вырашыў атрымаць хоць маральную сатысфакцыю. Ён загадаў сваім прыгонным агрануць куль саломы ў кунтуш, расклаці на берэзе возера і як след адлупшавець. Пан пьгаў у сялянца: “Каго тут б’яце?” — “Пана Валадковіча”, — адказвалі яны. “За што?” — “Бо нам шкодзіць, б’е, рабуе і быдла забірае.” — “То біце ж добра, каб разуму набраўся”.

Калі Валадковіч даведаўся пра забавы старога шляхціца, то прыдумаў свой адказ — у духу жартаў Пане Каханку. Нібыта зразумевшы, што “шкодзіць грэх”, Юзаф стаў паводзіць сябе з Яшынічам падкрэслена ветліва — і такім чынам цалкам пераканаў яго, што цяпер яны зажывуць як раней, па-добрасуседску. Яшыніч клонуў на прынаду і

нават пагадзіўся нанесці візіт Валадковічу.

І вось, пасля сыгнага абеду Юзаф прыпёр яго “да сцяны”, і той прызнаўся ў сваіх жартах. Тады Валадковіч загадаў сваім людзям расцягнуць на берэзе возера Яшыніча і адмерць яму сто бізуюў. Прычым стаячы побач, ён пьгаў “А каго тут б’яце?” — “Ё то, пане, куль саломы.” — “А, ну то малаціце добра”, — заахвочваў сваіх людзей Валадковіч.

Завяршылася гэтая справа тым, што пакрыўджаны Яшыніч занёс скаргу на Валадковіча ў менскі гродскі суд. Асудзілі Юзафа на шэсць тыдняў цывільнай вежы (якія Валадковіч спадзяваўся асладзець у айцоў бярнардынаў, і разам з імі добра пабалайваць) і штрафу 200 коп грошаў (400 злотых, не вельмі вялікая сума для таго часу шляхціца).

Такі прысуд буюка сустраў са смехам. Але Яшыніч пайшоў далей і апеляваў да Галоўнага Трыбунала ВКЛ. Магчыма, за такім рашэннем стаялі людзі з клана Чартарыскіх, якія пажадалі скарыстаць неблагі шанец прысуду, нарэшце, няўлоўнага Валадковіча. А паколькі ў Трыбунале 1760 года мусіла весті рой Фамі-

лія, то ажыццявіць такі намер было нескладана.

Зрэшты, вернемся пакуль да Міхала Валадковіча, каб паказаць, што і ён быў годным сваёй славы “вялікага шаленца”.

ПРАРОЦТВА ДАМІНІКАНІНА

Як пісаў Казітан Крашэўскі, Міхал Валадковіч быў “надзвычайнай сілы і бясстрашных паводзінаў”, і ў рыцарскім чыне не меў ён роўных. Ды, на бяду для яго, час быў мірны, таму шалёная фантазія шукала выхалу пры кожнай аказіі. Зацяты паліянічы, хадзіў ён на мядзведзя з адным толькі вошчапам (дзідай).

Кажуць, па натуре Міхал быў даволі добрым і шчырым чалавекам. Але пад уплывам віна пераўтварыўся ў бязмежнага свавольніка. А паколькі нападзітку быў ён амаль заўсёды...

Здарылася ў 1759 годзе з ім такая гісторыя. У тых часах у Менску з’явіўся вядомы ксёндз-дамніканін Аблячынскі. Аднойчы ў сваім казанні ў фарным касцёле (а яны збіралі нямаля слухачоў) ён абрынуўся з жорсткай крытыкай цягі да алкаголю. Разгай пра тое, што віно даводзіць чалавека не толькі да страты розуму, але і да розных злачынстваў, падмацоўвалася прыкладамі — нібыта абстрактнымі. Але прысутным яны падаваліся пералікам таго, што пастаянна чыніў у менскіх вуліцах Валадковіч.

Граптам праз расчынення дзверей касцёла пачуліся гукі нейкай дзіўнай музыкі. Слухачы з цікаўнасцю туды пасунуліся. Калі Аблячынскі застаўся ў прысутнасці хіба толькі служак і невялічкай грамады пачцівай шляхты, ён вырашыў разабрацца, што адцягнула ўвагу паствы.

Карціна, якую ўбачыў ксёндз, вельмі яго здзівіла. На бочцы мёду, якая стаяла на возе, сядзеў Валадковіч. Перад ім пад гукі бубнаў і побач, ён пьгаў “А каго тут б’яце?” — “Ё то, пане, куль саломы.” — “А, ну то малаціце добра”, — заахвочваў сваіх людзей Валадковіч.

Завяршылася гэтая справа тым, што пакрыўджаны Яшыніч занёс скаргу на Валадковіча ў менскі гродскі суд. Асудзілі Юзафа на шэсць тыдняў цывільнай вежы (якія Валадковіч спадзяваўся асладзець у айцоў бярнардынаў, і разам з імі добра пабалайваць) і штрафу 200 коп грошаў (400 злотых, не вельмі вялікая сума для таго часу шляхціца).

Такі прысуд буюка сустраў са смехам. Але Яшыніч пайшоў далей і апеляваў да Галоўнага Трыбунала ВКЛ. Магчыма, за такім рашэннем стаялі людзі з клана Чартарыскіх, якія пажадалі скарыстаць неблагі шанец прысуду, нарэшце, няўлоўнага Валадковіча. А паколькі ў Трыбунале 1760 года мусіла весті рой Фамі-

лія, то ажыццявіць такі намер было нескладана.

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
гісторык-архівіст

Працяг —
у наступных нумарах “К”.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". **Выставы:**
■ Выставачны праект "Сучаснікі XX. Стагоддзе беларускага партрэта" — да 17 лютага.
■ Выстава "Адкрыццё сапраўднага", прымеркаваная да 80-годдзя Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь — да 17 сакавіка.
■ Выстава "Жывапісныя мелодыі" (да 100-годдзя з дня нараджэння Раісы Кудравіч і Валер'яны Жолтак) — да 3 сакавіка.
■ Персанальная выстава карцін Барыса Грабенчыкова "Тэмы Зімагораў" — да 10 сакавіка.
■ Калекцыя карцін спявачкі Лідзіі Руславай і зборы Нацыянальнага мастацкага музея — да 1 сакавіка.
■ Выстава "Графіка Германа Штрука" (з прыватнай калекцыі Уладзіміра Багданова) — да 24 лютага.
■ Інклузіўны арт-праект "I адчуваючы, бачыць..." — да 1 мая.
■ "Вясновае свята — 2019, або Усходні Новы год" — 9 лютага. Пачатак а 12-й.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВОЙ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.". **Выстава батанічнага тэкстылю Кацяр'ны Кабанавай "Трава"** — да 15 лютага.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Памяці Лявона Бараньні" (да 90-годдзя мастака, этнографа, грамадскага дзеяча) —

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Проспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
Проспект Пераможаў, 5.
Вуліца Рабкораўскага, 17.
Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

да 15 лютага.
■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломалляценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям стапіцы наведаць музей і яго ўсёцэ філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
■ Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00. **Выставы:**
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".

■ Выстава "Сакральная культура Касцёла Беларусі" — з 14 лютага да 18 сакавіка.
■ Выстава "Сямейны альбом", прысвечаная 105-годдзю Паўла Масленікава — да 21 лютага.
■ Выстава "Сучасны беларускі эксплорыс" — да 21 лютага.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыяльна-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст.". **Выстава "К' спорту!"** — да 26 лютага.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін.
■ Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".

■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ Выстава "Небяспечная прыгажосць" — да 28 лютага. г. Мінск, вул. Казіца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
■ Выстава "Дзівосны свет матылькоў" — да 28 лютага.
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".
■ Атракцыён "Лазерны квэст". г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
■ Выстава "Птушкі зімой" — да 3 сакавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава з прыватнай калекцыі "Лепшыя цацкі СССР" — да 3 лютага.
Майстар-класы:
■ Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.
■ Выстава "Палёт фантазіі" (прадстаўлены творы Волгі Мядзведзевай, Дзмітрыя Траўнова, Дзьмія Горбач і Паўла Лабурдава) — да 17 лютага.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінамастаства".
■ Выстава "Беларускі кінамастаства 1920 — 1930-х гадоў у кінапаказе" — да 10 лютага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — ндз. — ад 10-й да 18-й,

сэр. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Часовая экспазіцыя "Афганістан. Рэха вогненнага гора", прысвечаная 30-годдзю вываду войскаў з Афганістана — з 14 лютага да 31 сакавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект "Шматгранны свет красак" з калекцыі сучаснага ўкраінскага мастака Марыны Лапа — да 15 лютага.
■ Выстава сусветна вядомага беларускага мастака-графіка Паўла Татарнікава "Аўдэнцыя" — да 15 красавіка.
■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў".
■ Па палярэдніх заўважках. Сектар *экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці* Вул. Гейска, 1.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Персанальная выстава Наталі Каньковай "Справа час і забаве час" — да 25 сакавіка.
Ратуша Вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па палярэдніх заўважках.

ЗАЙКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гошці да Пана Каханку".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзвюх "Інтрыгі Купідона".
■ Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
■ Квэст "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правадзненне вясельных цырымоні, святкаванне гадавіны вяселля.
■ Музейная фоталапаўка.
■ Выстава "3 імператарскага гардэроба" — да 28 лютага.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Экспазіцыя "Склеп".
на сядзібе Якуба Коласа.
■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатралізаваныя прадстаўленні ваводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!".
■ Instagram-акцыя "Закаханыя ў Dome Коласа" — да 14 лютага.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Экспазіцыя "Склеп"

на сядзібе Якуба Коласа.
■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатралізаваныя прадстаўленні ваводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!".
■ Instagram-акцыя "Закаханыя ў Dome Коласа" — да 14 лютага.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галарэйным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".
■ Выставачны праект з цыклу "Асабістыя гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk" — да 29 снежня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечаная Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
■ Выстава твораў народнага мастака Беларусі Георгія Паплаўскага (1931 — 2017) "Даўжэй за век трывае дзень..." — да 3 сакавіка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
Выставачныя праекты:
■ "Мінск у гістарычнай праспекцыі. Картаграфічны кабінет".

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звартайтца на тэлефоне +375 17 286 07 97 і на тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

■ "Мінск сярод сяброў. Гарыды-пабрацімы стапіцы Беларусі".
■ "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяродзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульніа "Карэты майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Краса Паўднёвай Курземе" — да 17 сакавіка.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыя:
■ "Кола часу" — прадметы гарадскай і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
■ Мастацкая выстава "Сны аб Францыі" — да 10 лютага.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЧНЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.
Тэл.: (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
■ Выстава жывых пеўчых птушак — да 17 лютага.
г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ Пастаянныя выставы: "Свято кельні Міцкевічаў", "Малюкі сучаснага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава мастацкіх твораў "Іран — зямля дабрыні" — да 13 лютага.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.
■ Выстава кніжнай графікі беларускіх мастакоў — да 10 лютага.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ 9 — "Рыгелета" (опера ў 2-х дзеях) Дж.Вердзі. У парты Герцага — Ахмед Агадзі (Расія). Дыржор — Віктар Пласкіна.
■ 10 — "Бядэрка" (балет у 3-х дзеях) Л.Мінкуса. Дыржор — Мікалай Калядка. Пачатак а 18-й.
■ 10 — Канцэрт "У гасцях у опернай казкі". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 18.30.
■ 12 — "Айда" (опера ў 4-х дзеях) Дж.Вердзі. У парты Радэмема — Эдуард Мартыноў (Украіна). Дыржор — Вячаслаў Чарнуха-Воліч.
■ 13 — "Санеты" П.Уорлака і Р.Воан-Уільямса, "Маленькая смерць", "Шэсць танцаў" В.А.Моцарта (балеты ў адной дзёй).

■ 14 — "Паяцы" (опера ў 2-х дзеях) Р.Ленкавала. Дыржор — Уладзімір Авадок.
■ 15 — "Спартак" (балет у 3-х дзеях) А.Хачатуряна. Дыржор — Мікалай Калядка.
■ 16 — "Царская нявеста" (опера ў 3-х дзеях) М.Рымскага-Корсакава. Дыржор — Мікалай Калядка.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Кралоткіна, 44.
Тэл./факс: 154 04 44.
■ 9 — "Два чароўныя парасоны" (казка для дзяцей і дарослых) Г.Х.Андэрсена.
■ 9 — "Мабыць?" (спектакль-даследаванне) А.Марчанкі.
■ 10 — "Палаванне на сабе" (не камедыя) А.Вампілава. Прэміера.
■ 12 — "Ціхі шпэт сыходзячых крокаў" (сон у 2-х дзеях) Д.Багаслаўскага.

■ 13 — "Бетон" (візуальная пазія) Я.Карняга.
■ 15 — Вечар монаспектакляў. Paul & Empty Set (у рамках VII Форуму эксперыментальных пластычных тэатраў "ПлаСтформа").
■ 16 — "Залатое сэрцайка" (інтэрактыўная казка) С.Навуменка. Пачатак аб 11-й.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 9 — "Кветка-вясёлка" (музычная казка ў 2-х дзеях) В.Катаева. Пачатак аб 11-й.
■ 10 — "Воук і раз, два, тры..." (казка ў 2-х дзеях) Н.Маціш. Пачатак аб 11-й.
■ 14, 15 — "Кханане па-італьянску" (для дарослых). Пачатак у 18.30.
■ 16 — "Ямелева шчасце" (жартоўнае прадстаўленне па матывах рускіх народных казак). Пачатак аб 11-й.